MARTÍN MARTÍN

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY VERICA TRSTENJAK

prednesené 7. mája 2009 [1]

Obsah

I — Úvod . . . . . I - 11942

II — Právny rámec . . . . . I - 11943

A — Právo Spoločenstva . . . . . I - 11943

1. Zmluva ES . . . . . I - 11943

2. Smernica 85/577 . . . . . I - 11944

B — Charta základných práv Európskej únie . . . . . I - 11946

C — Vnútroštátne právo . . . . . I - 11947

III — Skutkový stav, skutkové okolnosti vo veci samej a prejudiciálna otázka . . . . . I - 11948

IV — Konanie na Súdnom dvore . . . . . I - 11949

V — Tvrdenia účastníkov konania . . . . . I - 11950

VI — Posúdenie generálnou advokátkou . . . . . I - 11954

A — Úvod . . . . . I - 11954

B — Posúdenie prejudiciálnej otázky . . . . . I - 11955

1. Úvodné poznámky o prejudiciálnej otázke . . . . . I - 11955

a) Ustanovenia práva Spoločenstva, ktorých výklad vnútroštátny súd žiada I - 11955

b) Problémy nastolené prejudiciálnou otázkou . . . . . I - 11957

2. Je relatívna neplatnosť zmluvy vhodným opatrením v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice 85/577? . . . . . I - 11958

1 — Jazyk prednesu: slovinčina.

3. Všeobecné pravidlo: v práve Spoločenstva neexistuje žiadna všeobecná povinnosť vykonať posúdenie bez návrhu . . . . . I - 11962

4. Výnimka zo všeobecného pravidla: judikatúra týkajúca sa smernice 93/13 a smernice 87/102 . . . . . I - 11963

a) Judikatúra týkajúca sa smernice 93/13 . . . . . I - 11963

b) Judikatúra týkajúca sa smernice 87/102 . . . . . I - 11965

5. Uplatnenie judikatúry týkajúcej sa smerníc 93/13 a 87/102 na prejednávanú vec . . . . . I - 11965

6. Právo alebo povinnosť vnútroštátneho súdu konať bez návrhu? . . . . . I - 11973

C — Návrh . . . . . I - 11974

VII — Návrh . . . . . I - 11975

I — Úvod

1. Prejednávaná vec nastoľuje otázku, či vnútroštátny súd môže konať bez návrhu a určiť neplatnosť zmluvy uzatvorenej mimo prevádzkových priestorov z dôvodu, že spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, hoci ho príslušné vnútroštátne právo neoprávňuje konať bez návrhu, ale naopak vyžaduje, aby sa spotrebiteľ, ktorý nebol informovaný, sám domáhal určenia neplatnosti zmluvy. Táto vec sa týka výkladu ustanovení Zmluvy týkajúcich sa ochrany spotrebiteľa a článku 4 tretieho odseku smernice Rady 85/577/EHS z 20. decembra 1985 na ochranu spotrebiteľa pri zmluvách uzatváraných mimo prevádzkových priestorov [2] (ďalej len „smernica 85/577“), na základe ktorého musia členské štáty zabezpečiť vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa, ak mu nebola poskytnutá informácia o jeho práve odstúpiť od zmluvy.

2. Na účely ochrany spotrebiteľa je pri zmluvách uzatváraných mimo prevádzkových priestorov rozhodujúca nielen skutočnosť, že má právo odstúpiť od takejto zmluvy, ale tiež skutočnosť, že bol riadne informovaný o svojom práve a že sa zaistia vhodné a účinné opatrenia, ak táto informácia nebola spotrebiteľovi poskytnutá. Spotrebiteľ

2 — Ú. v. ES L 372, s. 31; Mim. vyd. 15/001, s. 262.

pri uzatváraní takejto zmluvy totiž často nemôže objektívne posúdiť všetky dôsledky, ktoré preňho má táto zmluva. Keďže spotrebiteľ je najslabšou zmluvnou stranou, treba v prejednávanej veci posúdiť, či je na účely účinnej ochrany jeho práv potrebné, aby vnútroštátny súd v rámci sporov týkajúcich sa takýchto zmlúv dbal o dodržiavanie týchto práv aj bez návrhu.

t) príspevky na posilnenie ochrany spotrebiteľa,

…“

II — Právny rámec

4. Podľa ustanovení článku 95 ES:

A — *Právo Spoločenstva*

„…

1. Zmluva ES

3. Článok 3 ES uvádza:

„1. Na účely stanovené v článku 2, činnosti spoločenstva zahŕňajú, ako to vyplýva z ustanovení tejto zmluvy a z časového plánu v nej stanovenom:

…

3. Komisia vo svojich návrhoch podľa odseku 1, ktoré sa týkajú zdravia, bezpečnosti, ochrany životného prostredia a ochrany spotrebiteľa, berie za základ vysokú úroveň takejto ochrany, prihliadajúc najmä na vývoj vychádzajúci z nových vedeckých poznatkov. V rámci svojich príslušných právomocí sa tento cieľ usiluje dosiahnuť aj Európsky parlament a Rada.

…“

5. Podľa článku 153 ES:

„1. Spoločenstvo v snahe podporiť záujmy spotrebiteľov a zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov prispieva k ochrane ich zdravia, bezpečnosti a hospodárskych záujmov spotrebiteľov, ako aj k podpore ich práva na informácie, osvetu a vytváranie združení na ochranu ich záujmov.

2. Požiadavky ochrany spotrebiteľa sa zohľadnia pri definovaní a uskutočňovaní iných politík a činností spoločenstva.

3. Spoločenstvo prispieva k dosiahnutiu cieľov uvedených odseku 1 prostredníctvom:

a) opatrení prijatých podľa článku 95 v kontexte zavŕšenia tvorby vnútorného trhu,

b) opatrení, ktoré podporujú, dopĺňajú a sledujú politiku členských štátov.

4. Rada v súlade s postupom uvedeným v článku 251 a po porade s Hospodárskym a sociálnym výborom prijme opatrenia uvedené v odseku 3 písm. b).

5. Opatrenia prijaté podľa odseku 4 nebránia žiadnemu členskému štátu zachovať alebo zaviesť prísnejšie ochranné opatrenia. Takéto opatrenia musia byť zlučiteľné s touto zmluvou. Komisia o nich bude upovedomená.“

2. Smernica 85/577

6. Štvrté, piate a šieste odôvodnenie smernice 85/577 stanovuje:

„keďže je špeciálnou charakteristikou zmlúv uzatváraných mimo prevádzkových priestorov predajcu, že spravidla je to predajca, ktorý začína zmluvné vyjednávanie, na ktoré je spotrebiteľ nepripravený, alebo ktoré neočakáva; keďže spotrebiteľ je často neschopný porovnať kvalitu a cenu ponuky s inými ponukami; keďže všeobecne existuje

prvok prekvapenia nie iba pri zmluvách uzatvorených na prahu dverí [formou podomového predaja — *neoficiálny preklad*], ale tiež aj pri iných formách zmlúv uzatváraných predajcom mimo jeho prevádzkových priestorov;

keďže by sa malo spotrebiteľovi umožniť právo zrušiť zmluvu [odstúpiť od zmluvy — *neoficiálny preklad*] [3] v dobe [lehote — *neoficiálny preklad*] najmenej 7 dní, aby mu bolo umožnené určiť [posúdiť — *neoficiálny preklad*] záväzky vyplývajúce so zmluvy;

keďže by sa mali prijať vhodné opatrenia na zaistenie toho, že spotrebiteľ je písomne informovaný o príslušnej dobe na zrušenie zmluvy [lehote na posúdenie zmluvy — *neoficiálny preklad*].“

3 — V súvislosti s pojmami „odstúpenie“ a „zrušenie účinkov“ treba poznamenať, že smernica 85/577 používa obidva výrazy, a to v článku 4 prvom odseku, kde hovorí o „práve [spotrebiteľa] na zrušenie zmluvy [odstúpiť od zmluvy — *neoficiálny preklad*]“ („Widerrufsrecht“, „right of cancellation“. „derecho de rescisión/a rescindir“), zatiaľ čo v článku 5 ods. 1 sa uvádza, že spotrebiteľ má „právo vypovedať vplyvy svojho konania [zrušiť účinky svojho záväzku — *neoficiálny preklad*]“ („das Recht, von der eingegangenen Verpflichtung zurückzutreten“, „right to renounce the effects of his undertaking“, „derecho de renunciar a los efectos de su compromiso“). Pokiaľ ide o nemeckú jazykovú verziu smernice 85/577, treba uviesť, že vo štvrtom odôvodnení sa používa ten istý výraz ako v článku 5 ods. 1 („das Recht,… zurückzutreten“). Komparatívna analýza pojmov „odstúpenie“ a „zrušenie účinkov“ by presiahla rozsah analýzy týchto návrhov, pretože ich právne dôsledky sú stanovené vnútroštátnym právom; v týchto návrhoch nebudem používať obidva tieto výrazy, ale iba výraz „odstúpenie od zmluvy“.

7. Článok 1 ods. 1 smernice 85/577 stanovuje:

„Táto smernica sa vzťahuje na zmluvy, pri ktorých predajca poskytuje spotrebiteľovi tovar alebo služby, ktoré sú zahrnuté [uzatvorené — *neoficiálny preklad*]:

…

— počas návštevy predajcu

i) v spotrebiteľovom dome alebo v dome iného spotrebiteľa;

…

pokiaľ sa návšteva nekoná výslovne na požiadanie spotrebiteľa.“

8. Podľa článku 4 smernice 85/577:

„V prípade transakcie v pôsobnosti článku 1, predajca môže byť požiadaný [je povinný — *neoficiálny preklad*] podať [poskytnúť — *neoficiálny preklad*] spotrebiteľom písomné upozornenie o ich práve na zrušenie zmluvy [odstúpiť od zmluvy — *neoficiálny preklad*] v dobe [lehote — *neoficiálny preklad*] uvedenej v článku 5 spolu s menom a adresou osoby, u ktorej sa toto právo môže uplatniť.

Takéto upozornenie musí byť datované a obsahovať údaje umožňujúce identifikáciu zmluvy. Musí byť spotrebiteľovi dané [poskytnuté — *neoficiálny preklad*]:

a) v prípade článku 1 ods. 1 v čase uzatvorenia zmluvy;

b) v prípade článku 1 ods. 2 nie neskôr než [najneskôr — *neoficiálny preklad*] v čase uzatvorenia zmluvy;

c) v prípade článku 1 ods. 3 a 1 ods. 4, ak bola ponuka daná spotrebiteľom [v čase predloženia ponuky spotrebiteľom — *neoficiálny preklad*].

Členské štáty povinne zaistia, aby ich národné zákonodarstvo [vnútroštátna právna úprava — *neoficiálny preklad*] stanovovalo opatrenia vhodnej ochrany spotrebiteľa v prípadoch, v ktorých sa informácie uvádzané v tomto článku neposkytujú [stanovovala vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa, ak nebola poskytnutá informácia uvedená v tomto článku — *neoficiálny preklad*].“

9. Podľa článku 5 smernice 85/577:

„1. Spotrebiteľ má právo vypovedať vplyvy svojho konania [zrušiť účinky svojho záväzku — *neoficiálny preklad*] zaslaním upozornenia [oznámenia — *neoficiálny preklad*] v dobe [lehote — *neoficiálny preklad*] nie kratšej [4] ako sedem dní od získania upozornenia spotrebiteľom uvedeným v článku 4 v súlade s postupom popísaným národnými právnymi predpismi [stanoveným vnútroštátnou právnou úpravou — *neoficiálny preklad*]. Musí byť postačujúce, aby bolo upozornenie odoslané pred koncom takejto doby [Lehota je zachovaná, ak sa oznámenie odošle pred uplynutím tejto lehoty — *neoficiálny preklad*].

2. Podanie upozornenia [oznámenia — *neoficiálny preklad*] má za následok oslobodenie spotrebiteľa od všetkých záväzkov zrušenej zmluvy.“

B — *Charta základných práv Európskej únie*

10. Článok 38 Charty základných práv Európskej únie [5] (ďalej len „Charta“) s názvom „Ochrana spotrebiteľa“ stanovuje:

4 — Táto poznámka pod čiarou nemá z hľadiska slovenského prekladu návrhov význam.

5 — Charta bola po prvýkrát oficiálne vyhlásená 7. decembra 2000 v Nice (Ú. v. ES C 364, s. 1) a potom ešte raz 12. decembra 2007 v Štrasburgu (Ú. v. EÚ C 303, s. 1).

„Politiky Únie zabezpečia vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa“.

C — *Vnútroštátne právo*

11. Smernica 85/577 bola v Španielsku prebratá do vnútroštátneho práva zákonom 26/1991 z 21. novembra 1991 o zmluvách uzatváraných mimo obchodných priestorov [6] (ďalej len „zákon 26/1991“).

12. Na základe článku 3 zákona 26/1991:

„1. Zmluva alebo zmluvná ponuka uvedené v článku 1 musia mať písomnú formu, musia byť vyhotovené v dvoch exemplároch, musí k nim byť pripojený dokument o odstúpení [7] od zmluvy a musia byť označené dátumom a vlastnoručne podpísané spotrebiteľom.

2. Zmluvný dokument musí obsahovať zvýrazneným písmom bezprostredne nad miestom vyhradeným na podpis spotrebiteľa jasný a presný odkaz na právo spotrebiteľa odvolať udelený súhlas a na podmienky a dôsledky jeho výkonu.

3. V dokumente o odstúpení od zmluvy musí byť zvýrazneným písmom uvedené ‚odstúpenie od zmluvy‘ a tiež meno a adresa osoby, ktorej ho treba zaslať a identifikačné údaje zmluvy a zmluvných strán.

4. Po podpise zmluvy podnikateľ alebo osoba vystupujúca v jeho mene odovzdá spotrebiteľovi jeden jej exemplár a dokument o odstúpení od zmluvy.

5. Dôkazné bremeno o splnení povinností uvedených v tomto článku nesie podnikateľ.“

6 — Ley 26/1991, de 21 de noviembre, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles, Boletín Oficial del Estado (BOE), 26.11.1991, č. 283/1991.

7 — Zákon 26/1991 používa výraz „revoción“.

13. Článok 4 zákona 26/1991 upravuje následky nesplnenia požiadaviek uvedených v článku 3 a stanovuje:

„Uzavretá zmluva alebo predložená ponuka, ktoré porušujú požiadavky uvedené v predchádzajúcom článku, môžu byť na návrh spotrebiteľa zrušené.

Podnikateľ sa v žiadnom prípade nemôže odvolať na dôvod neplatnosti, ibaže by nesplnenie bolo výlučne na strane spotrebiteľa.“

14. Podľa článku 9 zákona 26/1991:

„Práv, ktoré spotrebiteľovi priznáva tento zákon, sa nemožno vzdať. Zmluvné ustanovenia, ktoré sú pre spotrebiteľa výhodnejšie, sú však platné.“

III — Skutkový stav, skutkové okolnosti vo veci samej a prejudiciálna otázka

15. Dňa 20. mája 2003 podpísala Eva Martín Martín so zástupcom spoločnosti EDP Editores S.L. (ďalej len „EDP“) v mieste svojho bydliska zmluvu, ktorej predmetom bola kúpa 15 kníh, 5 DVD a jedného DVD prehrávača. [8] Tento tovar bol dodaný 2. júna 2003. Kúpna cena predstavovala 1 909 eur, z ktorých Eva Martín Martín zaplatila 47,48 eura, a rozdiel vo výške 1 861,52 eura zostal neuhradený.

16. Keďže spoločnosť EDP neobdržala platbu za dodaný tovar, podala na Juzgado de Primera Instancia numero Uno de Salamanca návrh na vydanie platobného rozkazu proti Eve Martín Martín, ktorým sa domáhala zaplatenia čiastky 1 861,52 eura a zákonných úrokov z omeškania. Eva Martín Martín podala na Audiencia Provincial de Salamanca (ďalej len „vnútroštátny súd“) odvolanie proti rozsudku zo 14. júna 2007, ktorý ju zaviazal uhradiť požadovanú čiastku.

17. Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania zastáva názor,

8 — Treba uviesť, že zákonný partner Evy Martín Martín, Juan Caballo Bueno, je v zmluve uvedený ako kupujúci, ale zmluvu podpísala Eva Martín Martín. V priebehu celého konania na španielskych súdoch bola teda Eva Martín Martín považovaná za jedinú stranu zmluvy.

že sporná zmluva by mohla byť neplatná, pretože spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy v lehote siedmich dní od prevzatia tovaru a o podmienkach a následkoch uplatnenia tohto práva. Vnútroštátny súd tiež zdôrazňuje, že spotrebiteľ sa nedomáhal neplatnosti zmluvy ani na súde prvého stupňa, ani v rámci konania o odvolaní.

18. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti uvádza, že na základe španielskeho práva — a konkrétne článku 4 zákona 26/1991 — musí spotrebiteľ navrhnúť určenie neplatnosti zmluvy, pri uzatváraní ktorej nebola dodržaná požiadavka, aby bol spotrebiteľ informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy. Španielske právo upravujúce občianske súdne konanie uplatňuje okrem iného tzv. „prejednávaciu" zásadu („principio de rogación"), v dôsledku ktorej súd nemôže bez návrhu posúdiť skutkové okolnosti, dôkazy a návrhy, ktorých sa účastníci konania nedomáhali. Vnútroštátny súd sa preto pýta, či má pri rozhodovaní v prejednávanej veci zohľadniť iba dôvody uplatňované účastníkmi konania v rámci odvolacieho konania alebo či ho smernica 85/577 oprávňuje určiť neplatnosť zmluvy aj bez návrhu.

19. Za týchto okolností vnútroštátny súd rozhodol uznesením z 20. mája 2008 prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Treba článok 153 ES v spojení s článkami 3 ES a 95 ES, ako aj s článkom 38 Charty základných práv Európskej únie a smernicou Rady 85/577/EHS z 20. decembra 1985 na ochranu spotrebiteľa pri zmluvách uzatváraných mimo prevádzkových priestorov, konkrétne s jej článkom 4 vykladať tak, že súdu, ktorý prejednáva odvolanie proti rozsudku vydanému v prvom stupni, umožňuje *ex offo* určiť, že zmluva uzavretá v oblasti, na ktorú sa vzťahuje uvedená smernica, je neplatná, hoci sa žalovaný spotrebiteľ nikdy počas prejednávania odporu proti platobnému rozkazu, počas ústneho pojednávania, ani v rámci odvolania neplatnosti zmluvy nedovolával?"

IV — Konanie na Súdnom dvore

20. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol Súdnemu dvoru doručený 26. mája 2008. V rámci písomnej časti konania EDP, španielska vláda a rakúska vláda, ako aj

Komisia predložili svoje pripomienky. Prednesy EDP, španielskej vlády, českej vlády — ktorá nepredložila písomné pripomienky — Komisie a ich odpovede na otázky, ktoré im Súdny dvor položil, boli vypočuté na pojednávaní 12. marca 2009.

V — Tvrdenia účastníkov konania

21. EDP sa domnieva, že článok 4 smernice 85/577 nemožno vykladať tak, že oprávňuje vnútroštátny súd určiť bez návrhu neplatnosť zmluvy uzatvorenej so spotrebiteľom mimo prevádzkových priestorov, ak sa spotrebiteľ neplatnosti zmluvy nedomáhal.

22. EDP vo svojej argumentácii zdôrazňuje, že podľa článku 4 smernice 85/577 členské štáty musia zaistiť, aby ich vnútroštátna právna úprava stanovovala vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa a žiadny článok smernice nestanovuje, že súd môže určiť bez návrhu neplatnosť zmluvy, ak sa jej spotrebiteľ nedomáha. Relevantná španielska právna úprava,[9] na základe ktorej sa spotrebiteľ musí domáhať určenia neplatnosti zmluvy, preto nie je podľa nej v rozpore s článkom 4 smernice 85/577, ale naopak dôsledne chráni právo spotrebiteľa. Podľa EDP treba v tejto súvislosti určiť, či vnútroštátne ustanovenie nespôsobuje faktickú nemožnosť alebo nadmerné sťaženie výkonu práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva.[10]

23. EDP okrem iného uvádza, že španielske právo rozlišuje medzi relatívnou a absolútnou neplatnosťou zmluvy. Zdôrazňuje, že prípadná neplatnosť zmlúv uzatvorených mimo prevádzkových priestorov je relatívna neplatnosť, ktorej určenia sa musí účastník konania vždy domáhať. Ak by išlo o absolútnu neplatnosť, žaloba na určenie neplatnosti sa podľa španielskeho práva nepremlčí a môže byť podaná aj treťou osobou; táto neplatnosť môže byť určená súdom aj bez návrhu.

24. Španielska vláda sa domnieva, že článok 4 smernice 85/577 nemusí byť nevyhnutne vykladaný v tom zmysle, že oprávňuje vnútroštátny súd určiť bez návrhu neplatnosť zmlúv uzatvorených mimo prevádzkových priestorov, ak sa spotrebiteľ v žiadnom okamihu v priebehu konania neplatnosti nedovolával.

25. Domnieva sa, že úroveň ochrany, ktorú zákon 26/1991 priznáva spotrebiteľom, je v celom rozsahu v súlade s požiadavkami

9 — EDP zastáva názor, že v prejednávanej veci je relevantný kráľovský dekrét zo 16. novembra 2007 (Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre), ktorý zrušil zákon 26/1991. Podľa španielskej vlády (pozri poznámku pod čiarou 11 týchto návrhov) je však v prejednávanej veci relevantný zákon 26/1991, ktorý bol platný v čase skutkových okolností prípadu.

10 — EDP sa v tejto súvislosti odvoláva na rozsudok zo 14. decembra 1995, Peterbroeck, C-312/93, Zb. s. I-4599, bod 14.

Zmluvy ES a smernice 85/577, pretože tento zákon podľa nej preberá v celom rozsahu a správne ustanovenia smernice 85/577 do španielskeho právneho poriadku. [11] Článok 4 zákona 26/1991 priznáva spotrebiteľovi primeranú ochranu ustanovením, podľa ktorého sa spotrebiteľ môže domáhať určenia neplatnosti zmluvy, ak nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy. Tvrdí, že povinnosť členských štátov vyplývajúca z článku 4 smernice 85/577 — na základe ktorého musia zaistiť, aby ich vnútroštátna právna úprava stanovovala vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa — môže byť splnená rôznymi spôsobmi, pričom jedným z nich je poskytnúť spotrebiteľovi možnosť domáhať sa určenia neplatnosti zmluvy. Voľba spôsobu, akým bude zaistená ochrana spotrebiteľa, je podľa španielskej vlády vyhradená vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu.

26. Španielska vláda tvrdí, že z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách [12] (ďalej len „smernica 93/13“) vyplýva, že súd musí mať možnosť určiť aj bez návrhu neplatnosť nekalých podmienok v spotrebiteľských zmluvách, ak je to nevyhnutné pre ochranu verejného poriadku. Odvoláva sa na veci Océano Grupo [13], Cofidis [14] a Mostaza Claro [15]. Hoci v prejednávanej veci nie je relevantná smernica 93/13, ale smernica 85/577, uvedená judikatúra musí byť podľa španielskej vlády tiež zohľadnená pri posúdení tejto veci na základe smernice 85/577. Treba však podľa nej určiť, či sa prejednávaná vec týka otázky verejného poriadku.

27. Rakúska vláda zastáva názor, že článok 4 smernice 85/577 treba vykladať tak, že nevyžaduje od členských štátov, aby ich súdy určili bez návrhu neplatnosť zmlúv uzatvorených mimo prevádzkových priestorov, ak sa spotrebiteľ v priebehu konania na vnútroštátnom súde neplatnosti nedomáha.

28. Rakúska vláda tvrdí, že z článku 4 smernice 85/577 nemožno vyvodiť záver, že zmluva je neplatná už v dôsledku skutočnosti, že podnikateľ neinformoval spotrebiteľa o jeho

11 — Španielska vláda tiež tvrdí, že v španielskom práve bol zákon 26/1991 nahradený kráľovským dekrétom 1/2007 zo 16. novembra 2007 (Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre), ale že v čase skutkových okolností bol zákon 26/1991 stále platný.

12 — Ú. v. ES L 95, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288.

13 — Rozsudok z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, C-240/98 až C-244/98, Zb. s. I-4941.

14 — Rozsudok z 21. novembra 2002, Cofidis, C-473/00, Zb. s. I-10875.

15 — Rozsudok z 26. októbra 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Zb. s. I-10421.

práve odstúpiť od zmluvy. Na rozdiel od tejto smernice článok 6 ods. 1 smernice 93/13 výslovne uvádza, že „členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách… neboli záväzné pre spotrebiteľa…“. Zatiaľ čo článok 4 smernice 85/577 iba stanovuje, že „členské štáty povinne zaistia, aby ich národné zákonodarstvo [vnútroštátna právna úprava — *neoficiálny preklad*] stanovovalo opatrenia vhodnej ochrany spotrebiteľa [stanovovala vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa — *neoficiálny preklad*]“. Rakúska vláda tvrdí, že v prípade neexistencie právnej úpravy na úrovni Spoločenstva a v súlade s ustálenou judikatúrou je na vnútroštátnom právnom poriadku každého členského štátu, aby stanovil procesné podmienky žalôb určených na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osoby podliehajúce súdnej právomoci vyvodzujú z práva Spoločenstva. [16]

29. Rakúska vláda tiež zdôrazňuje, že členské štáty môžu — ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy — stanoviť iné vhodné opatrenia a ako príklad uvádza, že spotrebiteľ môže odstúpiť od zmluvy bez časového obmedzenia [17]; iné prípadné opatrenie môže spočívať v povinnosti súdov informovať spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy. Určenie neplatnosti zmluvy bez návrhu je teda len jedna z možností, ktorými disponujú členské štáty na účely ochrany spotrebiteľa v zmysle článku 4 smernice 85/577.

30. Rakúska vláda sa preto domnieva, že článok 4 smernice 85/577 nevyžaduje od členských štátov, aby ich súdy určili bez návrhu neplatnosť zmluvy, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy.

31. Komisia naopak zastáva názor, že smernicu 85/577 treba vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd je povinný — ak sa pri uzatváraní zmluvy porušila povinnosť informovať spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy — skonštatovať bez návrhu toto porušenie a určiť neplatnosť zmluvy, hoci sa spotrebiteľ neplatnosti zmluvy nedomáhal. Možnosť spotrebiteľa navrhnúť určenie neplatnosti zmluvy, ak nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, nie je podľa Komisie vhodným opatrením na ochranu spotrebiteľa v zmysle článku 4 smernice 85/577. Tvrdí, že zahŕňa riziko, že spotrebiteľ nebude poznať svoje práva, a preto ich neuplatní.

32. Komisia dodáva, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora v prípade neexistencie právnej úpravy Spoločenstva pre príslušnú oblasť je vecou vnútroštátneho právneho poriadku každého členského štátu stanoviť procesné podmienky, ktoré majú zabezpečiť ochranu práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú

16 — Rakúska vláda sa v tejto súvislosti odvoláva na rozsudky zo 16. decembra 1976, Rewe-Zentralfinanz a Rewe-Zentral, 33/76, Zb. s. 1989, bod 5, a z 13. marca 2007, Unibet, C-432/05, Zb. s. I-2271, bod 39.

17 — Rakúska vláda v tejto súvislosti uvádza rozsudok z 13. decembra 2001, Heininger, C-481/99, Zb. s. I-9945.

z práva Spoločenstva podľa zásady procesnej autonómie členských štátov pod podmienkou, že takéto pravidlá nie sú menej priaznivé ako pravidlá upravujúce obdobné situácie vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie), a že nespôsobujú faktickú nemožnosť alebo nadmerné sťaženie výkonu práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva (zásada efektivity). [18] Komisia tiež zastáva názor, že vnútroštátne súdy môžu konať bez návrhu iba vo výnimočných prípadoch a vo verejnom záujme. [19]

33. Komisia však tvrdí, že Súdny dvor vo svojej judikatúre týkajúcej sa smernice 93/13 už rozhodol, že vnútroštátny súd môže bez návrhu posúdiť, či sú podmienky v spotrebiteľských zmluvách nekalé. [20] Súdny dvor okrem toho v súvislosti so smernicou Rady z 22. decembra 1986 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov, ktoré sa týkajú spotrebiteľského úveru [21] (ďalej len „smernica 87/102“) rozhodol, že vnútroštátny súd má možnosť bez návrhu dohliadať na to, aby sa spotrebiteľ mohol domáhať niektorých práv voči poskytovateľovi úveru. [22] Komisia sa domnieva, že táto judikatúra môže byť analogicky uplatnená na výklad smernice 85/577.

34. Komisia na pojednávaní doplnila, že iné opatrenia — napríklad správne sankcie, možnosť odstúpiť od zmluvy bez časového obmedzenia alebo povinnosť súdov informovať spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy — nie sú vhodné na ochranu spotrebiteľa. Správne sankcie nesporne môžu mať odradzujúci účinok, ale nie sú určené na ochranu jednotlivého spotrebiteľa; možnosť odstúpiť od zmluvy bez časového obmedzenia nie je vhodné opatrenie, pretože zahŕňa riziko, že spotrebiteľ nebude poznať svoje práva; povinnosť súdov informovať spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy závisí od skutočnosti, či vnútroštátne procesné ustanovenia takúto možnosť umožňujú alebo nie. Komisia na záver tvrdí, že vzhľadom na skutočnosť, že spotrebiteľ chce v určitých prípadoch zachovať platnosť zmluvy, by mal mať možnosť odmietnuť určenie neplatnosti zmluvy, a v takých prípadoch ho zmluva bude naďalej zaväzovať.

18 — Komisia v tejto súvislosti uvádza rozsudky zo 14. decembra 1995, van Schijndel a van Veen, C-430/93 a C-431/93, Zb. s. I-4705, bod 17; z 9. decembra 2003, Komisia/Taliansko, C-129/00, Zb. s. I-14637, bod 25; zo 7. júna 2007, van der Weerd a i., C-222/05 až C-225/05, Zb. s. I-4233, bod 28, a z 26. októbra 2006, Mostaza Claro, C-168/05, Zb. s. I-10421, bod 24.

19 — Komisia v tejto súvislosti odkazuje na rozsudky, van Schijndel, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 21, a van der Weerd, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 35.

20 — Komisia v tejto súvislosti cituje rozsudky Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 28; Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 32, a Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 27.

21 — Ú. v. ES L 42, 1987, s. 48; Mim. vyd. 15/001, s. 326. Treba uviesť, že táto smernica bola zrušená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, s. 66).

22 — Komisia v tomto kontexte cituje rozsudok zo 4. októbra 2007, Rampion a Godard, C-429/05, Zb. s. I-8017.

35. Česká vláda, ktorá nepredložila písomné pripomienky, na pojednávaní uviedla, že nesúhlasí s názorom Komisia a že smernica 85/577 sa podľa nej nemôže vykladať v tom zmysle, že vnútroštátny súd môže bez návrhu určiť neplatnosť zmlúv uzatváraných mimo prevádzkových priestorov, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy.

36. Česká vláda uvádza tri dôvody na podporu svojho stanoviska. Ako prvý dôvod uvádza, že určenie neplatnosti zmluvy bez návrhu zasahuje do práva spotrebiteľa samostatne sa rozhodnúť, či zachová platnosť zmluvy alebo nie; na základe článku 5 smernice 85/577 je totiž iba spotrebiteľ oprávnený odstúpiť od zmluvy. Aj v prípade, ak by spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, toto právo nezaniká, pretože z článku 5 smernice 85/577 vyplýva, že lehota na odstúpenie od zmluvy začína plynúť až od okamihu, kedy bol spotrebiteľ poučený o tomto práve. Ako druhý dôvod česká vláda uvádza, že členské štáty majú výlučnú právomoc v oblasti občianskeho súdneho konania; zdieľaná právomoc existuje iba v oblasti súdnej spolupráce v občianskych veciach, a to iba v prípade, ak ide o veci vykazujúce cezhraničný prvok. Podľa českej vlády si možno položiť otázku, či článok 94 ES (predtým článok 100 ES), na základe ktorého sa prijala smernica 85/577, možno použiť na prijatie opatrení, ktoré zasahujú do oblasti výlučnej právomoci členských štátov. Pri posúdení tejto otázky treba podľa nej zohľadniť zásadu proporcionality. Česká vláda ako tretí dôvod uvádza, že judikatúra týkajúca sa iných smerníc z oblasti ochrany spotrebiteľa, v súvislosti s ktorými už Súdny dvor povolil konanie vnútroštátnych súdov bez návrhu, nemôže byť uplatnená na prejednávanú vec, pretože táto vec sa týka výkladu smernice 85/577, ktorá obsahuje iné ustanovenia a inú systematiku ako smernice, v súvislosti s ktorými Súdny dvor povolil konanie vnútroštátnych súdov bez návrhu.

VI — Posúdenie generálnou advokátkou

A — *Úvod*

37. Prejednávaná vec sa týka problematiky uzatvárania zmlúv mimo prevádzkových priestorov a otázky následkov vyplývajúcich zo

skutočnosti, že spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od takýchto zmlúv. Súdny dvor sa vo svojej judikatúre už viackrát zaoberal problematikou následkov absencie takejto informácie,[23] ale až doteraz nikdy nerozhodoval, či vnútroštátne súdy v takom prípade majú mať aktívnu úlohu a či v prípade neinformovania spotrebiteľa musia konať bez návrhu. Pri rozhodovaní v prejednávanej veci preto musí Súdny dvor veľmi podrobne preskúmať ciele smernice 85/577 a znenie jej jednotlivých ustanovení.

B — *Posúdenie prejudiciálnej otázky*

1. Úvodné poznámky o prejudiciálnej otázke

a) Ustanovenia práva Spoločenstva, ktorých výklad vnútroštátny súd žiada

39. Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania žiada výklad viacerých ustanovení práva Spoločenstva a konkrétne článku 153 ES v spojení s článkami 3 ES a 95 ES, článkom 38 Charty a niektorými ustanoveniami smernice 85/577. Pri rozhodovaní v prejednávanej veci bude mať spomedzi týchto ustanovení rozhodujúci význam výklad ustanovení smernice 85/577, ktorá ako norma sekundárneho práva konkretizuje snahu Komisie o ochranu spotrebiteľa vyjadrenú v primárnom práve.

38. Vnútroštátny súd sa svojím návrhom na začatie prejudiciálneho konania v podstate pýta, či treba ustanovenia článku 153 ES v spojení s článkami 3 ES a 95 ES, článkom 38 Charty a smernicou 85/577 — konkrétne s jej článkom 4 — vykladať tak, že oprávňujú vnútroštátny súd v prípade, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, určiť bez návrhu neplatnosť zmluvy uzatvorenej mimo prevádzkových priestorov bez ohľadu na skutočnosť, že spotrebiteľ sa v priebehu konania na vnútroštátnom súde neplatnosti zmluvy nedomáhal.

40. Článok 153 ES, ktorý sa v Zmluve nachádza v rámci hlavy venovanej „ochrane spotrebiteľa“, obsahuje v prvom odseku všeobecné ustanovenie, podľa ktorého Spoločenstvo v snahe podporiť záujmy spotrebiteľov a zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov prispieva k ochrane ich zdravia,

23 — Pozri rozsudky Heininger, už citovaný v poznámke pod čiarou 17; z 25. októbra 2005, Schulte, C-350/03, Zb. s. I-9215; z 25. októbra 2005, Crailsheimer Volksbank, C-229/04, Zb. s. I-9273, a z 10. apríla 2008, Hamilton, C-412/06, Zb. s. I-2383.

bezpečnosti a hospodárskych záujmov spotrebiteľov, ako aj k podpore ich práva na informácie, osvetu a vytváranie združení na ochranu ich záujmov; v druhom odseku tento článok stanovuje, že pri definovaní a uskutočňovaní iných politík a činností Spoločenstva sa zohľadnia požiadavky ochrany spotrebiteľa. Článok 153 ES v treťom odseku uvádza, ktoré opatrenia Spoločenstvo prijíma na dosiahnutie cieľov ochrany spotrebiteľa a na akom právnom základe. Piaty odsek tohto článku umožňuje členským štátom zaviesť prísnejšie opatrenia na ochranu spotrebiteľa.

41. Článok 153 ES je teda všeobecné ustanovenie primárneho práva Spoločenstva týkajúce sa ochrany spotrebiteľov. Ešte všeobecnejšie ustanovenie týkajúce sa ochrany spotrebiteľov je obsiahnuté v článku 3 ods. 1 ES, ktorý definuje jednotlivé činnosti Spoločenstva, medzi ktoré v súlade s písmenom t) tohto článku patria aj príspevky na posilnenie ochrany spotrebiteľa. Ustanovenia smernice 85/577 treba vykladať vo svetle týchto všeobecných ustanovení Zmluvy ES.

42. Vnútroštátny súd sa v prejudiciálnej otázke tiež pýta na výklad článku 95 ES a článku 38 Charty.

43. Článok 95 ES slúži ako základ na prijatie opatrení, ktorých cieľom je vytváranie a fungovanie vnútorného trhu. Z citovaného ustanovenia jasne nevyplýva, prečo vnútroštátny súd žiada jeho výklad, pretože smernica 85/577 nebola prijatá na tomto právnom základe, ale naopak na základe článku 94 ES (predtým článok 100 ES). Výklad článku 95 ES preto nie je podľa môjho názoru v prejednávanej veci potrebný.

44. Článok 38 Charty stanovuje, že politiky Únie zabezpečia vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa. Pokiaľ ide o ustanovenia Charty, treba zdôrazniť, že nie sú súčasťou právneho poriadku Spoločenstva a Súdny dvor preto nie je príslušný na ich výklad. [24] Je nesporné, že generálni advokáti sa na ňu pravidelne odvolávajú v rámci argumentácie vo svojich návrhoch [25] a Súdny dvor Chartu vo svojej argumentácii tiež spomenul. [26] Ustanovenia Charty preto môžu byť v prejednávanej veci použité ako pomôcka na výklad ustanovení smernice 85/577, aj keď nebude možné sa na ne odvolávať v odpovedi na prejudiciálnu otázku.

24 — Pozri v tomto zmysle uznesenia zo 6. októbra 2005, Vajnai, C-328/04, Zb. s. I-8577, bod 13, a zo 16. januára 2008, Polier, C-361/07, bod 11.

25 — Pozri napríklad návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Maduro 9. septembra 2008 vo veci Elgafaji, rozsudok zo 17. februára 2009, C-465/07, vec v konaní, body 21 a 23; moje návrhy prednesené 11. septembra 2008 vo veci Gorostiaga, rozsudok z 19. februára 2009, C-308/07 P, vec v konaní, body 56, 91 a 92; návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mengozzi 21. januára 2009 vo veci Mono Car Styling, C-12/08, vec v konaní, body 49, 83, 95 a 97; návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott 22. januára 2009 vo veci Mellor, rozsudok z 30. apríla 2009, C-75/08 (rozsudok z 30. apríla 2009, Zb. s. I-3799), body 24, 25 a 33.

26 — Pozri rozsudok z 13. marca 2007, Unibet, C-432/05, Zb. s. I-2271, bod 37.

45. Výklad ustanovení smernice 85/577 bude mať rozhodujúci význam pre odpoveď na prejudiciálnu otázku. Vnútroštátny súd vo svojej prejudiciálnej otázke síce výslovne uvádza iba článok 4 smernice, ale podľa ustálenej judikatúry Súdnemu dvoru prináleží, aby vnútroštátnemu súdu poskytol taký výklad práva Spoločenstva, ktorý by mu mohol pomôcť rozhodnúť vo veci, ktorú prejednáva, bez ohľadu na to, či o to tento súd požiadal alebo nie.[27] Pri výklade článku 85/577 bude treba okrem článku 4 zohľadniť predovšetkým jej článok 5, ktorý sa týka práva spotrebiteľa odstúpiť od zmluvy.

b) Problémy nastolené prejudiciálnou otázkou

46. Predtým, ako začnem analyzovať prejudiciálnu otázku, upozorním na komplexnosť nastolených právnych problémov, ktorú treba považovať za základnú líniu analýzy.

47. Po prvé, z údajov uvedených v uznesení vnútroštátneho súdu vyplýva, že tento súd vychádza z predpokladu, že španielska právna úprava, podľa ktorej spotrebiteľ musí navrhnúť určenie neplatnosti, nie je v súlade s právom Spoločenstva a najmä s ustanoveniami smernice 85/577 a ustanoveniami Zmluvy ES týkajúcimi sa ochrany spotrebiteľa. V rámci analýzy prejudiciálnej otázky preto treba overiť, či je tento predpoklad vnútroštátneho súdu správny a či relevantná španielska právna úprava zabezpečuje vhodné opatrenia v prípade, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy.

48. Po druhé, treba zohľadniť skutočnosť, že prejudiciálna otázka sa týka určenia neplatnosti zmluvy aj bez návrhu, pretože španielske právo stanovuje v prípade neinformovania spotrebiteľa relatívnu neplatnosť zmluvy; keďže sa vnútroštátny súd domnieva, že relatívna neplatnosť nie je vhodným opatrením na ochranu spotrebiteľa, chce na zabezpečenie takejto ochrany uplatniť absolútnu neplatnosť. Vnútroštátny súd sa teda nepýta, či môže uplatniť bez návrhu ustanovenia smernice 85/577, ale skôr to, či môže uplatniť bez návrhu ustanovenia španielskej právnej úpravy preberajúcej túto smernicu do vnútroštátneho práva. Žiadne ustanovenie smernice 85/577 totiž neuvádza, že zmluva je neplatná, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od tejto zmluvy uzatvorenej mimo prevádzkových priestorov. Smernica teda nestanovuje žiadny iný následok pre prípad, že spotrebiteľ nebol informovaný o tomto práve, ale naopak v článku 4 treťom odseku uvádza, že členské štáty zaistia, aby ich vnútroštátna právna úprava stanovovala vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa v prípade absencie takejto informácie. Členské štáty teda sami

27 — Pozri napríklad rozsudky z 12. decembra 1990, SARPP, C-241/89, Zb. s. I-4695, bod 8; zo 4. marca 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola, C-87/97, Zb. s. I-1301, bod 16; zo 7. septembra 2004, Trojani, C-456/02, Zb. s. I-7573, bod 38; z 12. mája 2005, RAL, Channel Islands a i., C-452/03, Zb. s. I-3947, bod 25, a z 22. decembra 2008, Kabel Deutschland Vertrieb und Service, C-336/07, Zb. s. I-10889, bod 47.

rozhodujú o následkoch, ktoré stanovia v prípade, ak spotrebiteľ nebo informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, smernica iba vyžaduje, aby tieto opatrenia boli vhodné na ochranu spotrebiteľa. [28] Súdny dvor teda v odpovedi na prejudiciálnu otázku musí dbať na to, aby svojím rozhodnutím nevyžadoval od ostatných členských štátov, aby v ich vnútroštátnom právnom poriadku stanovili, že neinformovanie spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy má za následok neplatnosť tejto zmluvy.

49. Najskôr budem analyzovať, či relatívna neplatnosť zmluvy podľa španielskeho práva je vhodným opatrením v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice 85/577; ďalej uvediem všeobecné pravidlo práva Spoločenstva pre preskúmanie bez návrhu; potom budem analyzovať obsah judikatúry, v ktorej Súdny dvor uznal výnimku z tohto pravidla a otázku, či túto judikatúru možno uplatniť na prejednávanú vec; na záver preskúmam, či má vnútroštátny súd v prejednávanej veci právo alebo povinnosť konať bez návrhu.

2. Je relatívna neplatnosť zmluvy vhodným opatrením v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice 85/577?

50. Španielska právna úprava stanovuje, že ak bola zmluva uzavretá bez toho, aby bol spotrebiteľ informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, neplatnosť takejto zmluvy môže byť určená na návrh spotrebiteľa; v španielskom práve teda ide o relatívnu neplatnosť.

51. Na tomto mieste by som chcela v súvislosti s používaním pojmu „neplatnosť“ zdôrazniť tak z teoretického ako aj z terminologického hľadiska, že Španielsko patrí medzi členské štáty, ktoré rozlišujú medzi „absolútnou neplatnosťou“ a „relatívnou neplatno-

28 — Tak je to aj podľa správy Európskej komisie *Discussion paper on the Review of Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises (Doorstep Selling Directive)* dostupnej na adrese http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/door_sell/doorstepselling_discussionpaper.pdf, s. 9. Pozri tiež v právnej doktríne EHRICKE, U.: L'extension au contrat d'acquisition du bien immobilier des effet juridiques de la révocation d'un contrat de crédit immobilier en application de la directive 85/577/CEE sur le démarchage à domicile. Réflexions sur les limites des principes d'interprétation conforme et d'effet utile des directives. In: *Revue Européenne de Droit Bancaire et Financier* (EUREDIA), č. 1/2004, s. 163, ktorý zdôrazňuje, že smernica 85/577 priznáva členským štátom rozsiahlu voľnú úvahu pri preberaní jej ustanovení do vnútroštátneho práva.

sťou“ (ako napríklad aj Belgicko [29] a Francúzsko [30]), na rozdiel od členských štátov, ktoré rozlišujú medzi „neplatnosťou“ a „zrušiteľnosťou“ zmlúv (napríklad Rakúsko [31], Nemecko [32], Holandsko [33] a Slovinsko [34]). Podľa španielskeho práva o absolútnu neplatnosť ide napríklad vtedy, ak nie je splnená jedna z podmienok na uzavretie zmluvy, alebo ak je zmluva v rozpore s kogentnými normami alebo morálnymi zásadami, [35] zatiaľ čo o relatívnu neplatnosť ide napríklad pri omyle v prejave vôle pri uzatváraní zmluvy. [36] Súdy bez návrhu prihliadajú na absolútnu neplatnosť a dovolať sa jej môže každý, kto má na tom záujem, zatiaľ čo relatívnej neplatnosti sa môže domáhať iba dotknutá osoba. [37] Rozdiel medzi neplatnosťou a zrušiteľnosťou bezpochyby existuje z terminologického hľadiska, ale obidva pojmy sú obsahovo porovnateľné [38]; každý sa môže domáhať neplatnosti a súd na ňu musí poukázať aj bez návrhu. Ak existujú dôvody na zrušenie zmluvy, môže ich uplatniť iba osoba, ktorá má na tom záujem. [39] Treba ešte poznamenať, že pojmami neplatnosť a zrušiteľnosť zmlúv sa zaoberá aj dokument skupiny expertov *Draft Common Frame of Reference (DCFR)* [40] (návrh spoločného referenčného rámca). Tento dokument v článku II-7:301 uvádza, že zmluva je neplatná, ak a) porušuje zásadu uznanú ako základnú v právnom poriadku členských štátov alebo Európskej únie a b) uskutočnenie

29 — Pozri napríklad van GERVEN, W.: *Verbintenissenrecht*. 2. vydanie, Acco, Leuven 2006, s. 146 a nasl., ktorý vysvetľuje, že belgické právo rozlišuje medzi absolútnou neplatnosťou a relatívnou neplatnosťou.

30 — Pozri napríklad FLOUR, J., AUBERT, J.-L., SAVAUX, É.: *Les obligations. 1. Acte juridique*. 12. vydanie, Sirey, Paris 2006, s. 259, bod 324.

31 — Podľa rakúskeho práva je zrušiteľnosť možná v prípade, ak bola zmluva uzatvorená podvodom alebo pod nátlakom; pozri RUMMEL, P. in: RUMMEL, P.: *Kommentar zum Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*. Manz, Wien 2000, komentár k § 870, s. 1321, bod 1. Podľa § 879 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch je neplatnosť stanovená v prípade, ak je zmluva v rozpore so zákazom stanoveným zákonom alebo ak je v rozpore s dobrými mravmi. Treba zdôrazniť, že v súvislosti s neplatnosťou rakúska doktrína rozlišuje medzi absolútnou neplatnosťou, ktorej sa môže domáhať každý a na ktorú súdy prihliadajú bez návrhu, a relatívnou neplatnosťou, ktorej sa môžu domáhať iba osoby chránené porušenou normou. V tejto súvislosti pozri KREJCI, H. in: RUMMEL, P.: c. d., komentár k § 879, s. 1447, body 247 až 249.

32 — Pozri napríklad LARENZ, K., WOLF, M.: *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs*. 9. vydanie, Beck, München 2004, s. 796, bod 4 a nasl. (pokiaľ ide o neplatnosť) a s. 800, bod 21 a nasl. (pokiaľ ide o zrušiteľnosť).

33 — Pozri napríklad HIJMA, J.: *Bijzondere overeenkomsten*. 1. časť, 7. vydanie, Kluwer, Deventer 2007, s. 224, bod 218; HARTKAMP, A. S.: *Verbintenissenrecht*. 2. časť, 12. vydanie, Kluwer, Deventer 2005, s. 484, bod 459.

34 — Pozri napríklad POLAJNAR PAVČNIK, A. in: JUHART, M., PLAVŠAK, N. (ed.): *Obligacijski zakonik s komentarjem*. 1. kniha, GV založba, Ljubljana 2003, komentár k článku 86, s. 506 a nasl. (pokiaľ ide o neplatnosť) a komentár k článku 94, s. 524 a nasl. (pokiaľ ide o zrušiteľnosť).

35 — Pozri MORENO GIL, Ó.: *Código civil y jurisprudencia concordada*. Boletín oficial del estado, Madrid 2006, s. 1430, komentár k článku 1.300, body 4.399 a 4.407. Pre porovnanie pozri, pokiaľ ide o francúzske právo, napríklad FLOUR, J. a i.: c. d., s. 259, bod 325; pokiaľ ide o belgické právo CORNELIS, L.: *Algemene theorie van de verbintenis*. Intersentia, Antwerpen/Groningen 2000, s. 676, bod 539.

36 — Pozri MORENO GIL, Ó.: c. d., s. 1430, komentár k článku 1.300, bod 4.399. Pre porovnanie pozri, pokiaľ ide o francúzske právo, napríklad FLOUR, J., a i.: c. d., s. 260, bod 325, a s. 262, bod 328; pokiaľ ide o belgické právo van GERVEN, W.: *Verbintenissenrecht*. 2. vydanie, Acco, Leuven 2006, s. 147.

37 — Pozri MORENO GIL, Ó.: c. d., s. 1430, komentár k článku 1.300, body 4.399 až 4.407. Pre porovnanie pozri, pokiaľ ide o francúzske právo, FLOUR, J. a i.: c. d., s. 260, bod 326; pokiaľ ide o belgické právo pozri napr. van GERVEN, W.: *Verbintenissenrecht*. 2. vydanie, Acco, Leuven 2006, s. 147.

38 — Pokiaľ ide o nemecké právo, pozri napríklad LARENZ, K., WOLF, M.: c. d., s. 796, bod 2, ktoré ako príklad dôvodov neplatnosti uvádza nedodržanie stanovenej formy a porušenie zákazu stanoveného zákonom alebo dobrých mravov a ako príklad dôvodov pre zrušiteľnosť uvádza omyl a podvod. Pokiaľ ide o holandské právo, pozri napríklad HARTKAMP, A. S.: c. d., s. 484 a nasl., body 459 a 460; pokiaľ ide o slovinské právo POLAJNAR PAVČNIK, A.: c. d.; pokiaľ ide o neplatnosť, komentár k článku 86 (s. 506 a nasl.), pokiaľ ide o zrušiteľnosť, komentár k článkom 524 a nasl.

39 — Pokiaľ ide o nemecké právo, pozri napr. LARENZ, K.: c. d., s. 797, bod 5; pokiaľ ide o holandské právo HARTKAMP, A. S.: c. d., s. 485; pokiaľ ide o určenie neplatnosti bez návrhu, pozri bod 459, pokiaľ ide o uplatnenie zrušiteľnosti, pozri bod 460; pokiaľ ide o slovinské právo POLAJNAR PAVČNIK, A.: c. d.; pokiaľ ide o určenie neplatnosti bez návrhu pozri komentár k článku 92 (s. 50 a nasl.); pokiaľ ide o uplatnenie zrušiteľnosti, pozri komentár k článku 95 (s. 527 a nasl.).

40 — Von BAR, C. a i. (ed.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Interim Outline Edition; prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group), Sellier, European Law Publishers, München 2008.

tejto zásady vyžaduje neplatnosť zmluvy. [41] DCFR stanovuje zrušiteľnosť zmlúv napríklad v prípade omylu [42], podvodu [43] alebo nátlaku [44] pri uzatváraní zmluvy.

52. Na účely zistenia, či španielska právna úprava, ktorá stanovuje relatívnu neplatnosť zmluvy v prípade, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, predstavuje vhodné opatrenie v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice 85/577, je najskôr potrebné vysvetliť osobitné znaky zmlúv uzatváraných mimo prevádzkových priestorov a význam práva spotrebiteľa odstúpiť od zmluvy.

53. Ako vyplýva zo štvrtého odôvodnenia smernice 85/577, je to spravidla predajca, ktorý navrhuje uzatvorenie takej zmluvy, pričom spotrebiteľ sa nachádza v situácii, ktorú charakterizuje prvok prekvapenia, pretože na uzatvorenie zmluvy nebol pripravený. [45] Keďže spotrebiteľ nemôže porovnať kvalitu a cenu danej ponuky s inými ponukami, treba mu zabezpečiť osobitnú ochranu. [46]

54. Vzhľadom na osobitné znaky zmlúv uzatváraných mimo prevádzkových priestorov musí mať spotrebiteľ určitú lehotu na posúdenie, *spatium deliberandi* [47], počas ktorej posúdi povinnosti vyplývajúce zo zmluvy a možnosť odstúpiť od zmluvy

41 — Pôvodný článok II.-7:301 s názvom Contracts infringing fundamental principles znie takto: „A contract is void to the extent that: (a) it infringes a principle recognised as fundamental in the laws of the Member States of the European Union; and (b) nullity is required to give effect to that principle“.

42 — Pozri napríklad prvý odsek článku II.-7:201 (Mistake), ktorého pôvodné znenie stanovuje: „A party may avoid a contract for mistake of fact or law existing when the contract was concluded if: (a) the party, but for the mistake, would not have concluded the contract or would have done so only on fundamentally different terms and the other party knew or could reasonably be expected to have known this; and (b) the other party; (i) caused the mistake; (ii) caused the contract to be concluded in mistake by leaving the mistaken party in error, contrary to good faith and fair dealing, when the other party knew or could reasonably be expected to have known of the mistake; (iii) caused the contract to be concluded in mistake by failing to comply with a pre-contractual information duty or a duty to make available a means of correcting input errors; or (iv) made the same mistake“.

43 — Pozri napríklad prvý odsek článku II.-7:205 (Fraud), ktorého pôvodné znenie stanovuje: „A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by fraudulent misrepresentation, whether by words or conduct, or fraudulent non-disclosure of any information which good faith and fair dealing, or any pre-contractual information duty, required that party to disclose“.

44 — Pozri napríklad prvý odsek článku II.-7:206 (Coercion or threats), ktorého pôvodné znenie stanovuje: „A party may avoid a contract when the other party has induced the conclusion of the contract by coercion or by the threat of an imminent and serious harm which it is wrongful to inflict, or wrongful to use as a means to obtain the conclusion of the contract“.

45 — Súdny dvor tvrdí napríklad v rozsudku z 25. októbra 2005 vo veci Crailsheimer Volksbank (C-229/04, Zb. s. I-09273, bod 43), že účelom smernice 85/577 je ochrana spotrebiteľa pred momentom prekvapenia, ktorý je vlastný podomovému predaju. Okamih prekvapenia tiež zdôrazňuje napríklad MARTÍN BRICEÑO, M. del R.: *La Directiva 85/577, de 20 de diciembre, referente a la protección de los consumidores en el caso de contratos negociados fuera de los establecimientos comerciales, La armonización legislativa de la Unión Europea*. Dykinson, Madrid 1999, s. 162.

46 — Pozri napríklad MARTÍN BRICEÑO, c. d., s. 162; HABERSACK, M.: The Doorstep Selling Directive and Mortgage Loan Contracts. In: *European Business Law Review*, č. 6/2000, s. 394.

47 — Tento výraz používa na označenie lehoty na posúdenie MANES, P.: Il diritto di pentimento nei contratti dei consumatori dalla legislazione francese alla normativa italiana in attuazione della direttiva 85/577. In: *Contratto e impresa. Europa*, č. 2/1996, s. 696.

v lehote nie kratšej ako 7 dní v súlade s článkom 5 ods. 1 smernice 85/577. [48] Ak sa spotrebiteľ rozhodol odstúpiť od zmluvy, je podľa článku 5 ods. 2 oslobodený od všetkých záväzkov zrušenej zmluvy. Toto právo spotrebiteľa je tak významné, že sa ho nemôže vzdať. [49]

55. Aby sa spotrebiteľovi umožnil výkon týchto významných práv, je nevyhnutné, aby bol o nich vhodným spôsobom a písomne informovaný. Predajca totiž môže využiť vo svoj prospech okolnosť, že môže spotrebiteľa presvedčiť, aby uzavrel zmluvu — prípadne z dôvodu chvíľkového nadšenia alebo preto, že nemôže porovnať túto ponuku s inými ponukami — a neinformovať ho o jeho práve odstúpiť od zmluvy. Spotrebiteľ môže neskôr prípadne ľutovať svoje rozhodnutie, keď „vychladne“ [50], ale bude presvedčený — ak nevie, že existuje možnosť odstúpiť od zmluvy — že zmluva ho zaväzuje.

56. Na ochranu spotrebiteľa v rámci zmlúv uzatváraných mimo prevádzkových priestorov teda nie je dôležitá iba skutočnosť, že spotrebiteľ má právo odstúpiť od zmluvy, ale predovšetkým aj skutočnosť, že si je *vedomý* svojich práv a je o nich informovaný. [51] Ako už Súdny dvor zdôraznil vo veci Heininger, spotrebiteľ nemôže vykonať svoje právo odstúpiť od zmluvy, ak o tomto práve nevie. [52] Ak nie je informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, nemôže v dôsledku toho uplatniť všetky ďalšie práva s tým spojené, ako napríklad navrhnúť určenie neplatnosti zmluvy uzatvorenej bez poskytnutia tejto informácie, pokiaľ by nebolo zaistené, že bude o týchto právach spojených s právom na odstúpenie od zmluvy účinne informovaný.

57. Španielska právna úprava, ktorá stanovuje, že spotrebiteľ môže navrhnúť určenie neplatnosti zmluvy uzatvorenej mimo prevádzkových priestorov, ak nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, podľa mňa teda nie je vhodným opatrením

48 — Pozri doktrínu, napríklad HABERSACK, M.: c. d., s. 394. MANKOWSKI, P.: Die gemeinschaftsrechtliche Kontrolle von Erlöschenstatbeständen für verbraucherschützende Widerrufsrechte. In.: *Juristenzeitung*, č. 23/2008, s. 1143, ktorý zdôrazňuje, že právo na odstúpenie je v skutočnosti jediným prvkom ochrany spotrebiteľa v smernici 85/577 a aj najmenšie zúženie tohto práva vedie k zníženiu ochrany.

49 — Pozri článok 6 smernice 85/577, podľa ktorého sa spotrebiteľ nemôže zrieknuť práv, ktoré sú mu touto smernicou udelené.

50 — Lehota na posúdenie nasledujúca po uzatvorení zmluvy sa často označuje ako „cooling off period“ (doslova „lehota vychladnutia“). Pozri napríklad zelenú knihu o revízii spotrebiteľského acquis (predloženú Európskou komisiou) [KOM(2006) 744 v konečnom znení, s. 10, anglické znenie; štúdiu Európskej komisie *Discussion paper on the Review of Directive 85/577/EEC to protect the consumer in respect of contracts negotiated away from business premises (Doorstep Selling Directive)*, dostupnú na adrese http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/door_sell/doorstepselling_discussionpaper.pdf, s. 10.

51 — Treba dodať, že smernica 85/577 tým zakladá osobitnú zodpovednosť predajcu, pretože výkon práv spotrebiteľov závisí od informácie od predajcu. Pozri v tejto súvislosti návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger 12. júla 2001 vo veci Heininger, už citovanej v poznámke pod čiarou 17, bod 60.

52 — Pozri rozsudok Heininger, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 45. Pozri tiež rozsudok Hamilton, už citovaný v poznámke pod čiarou 23, bod 33, a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Léger 12. júla 2001 vo veci Heiniger, už citovanej v poznámke pod čiarou 17, bod 60. Pozri doktrínu, napríklad RUDISCH, B.: Das „Heininger“-Urteil des EuGH vom 13. 12. 2001, Rs C-481/99: Meilenstein oder Stolperstein für den Verbraucherschutz bei Realkrediten? In: ECCHER, B., NEMETH, K., TANGL, A. (ed.): *Verbraucherschutz in Europa. Festgabe für em. o. Univ.-Prof. Dr. Heinrich Mayrhofer*. Verlag Österreich, Wien 2002, s. 202.

v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice 85/577, ak by nebolo zaistené, že spotrebiteľ bude účinne informovaný o právach, ktoré mu v tomto prípade priznáva vnútroštátne právo.

58. Ďalej treba preto preskúmať, či by mal súd konať bez návrhu, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy.

3. Všeobecné pravidlo: v práve Spoločenstva neexistuje žiadna všeobecná povinnosť vykonať posúdenie bez návrhu

59. Treba zdôrazniť, že podľa práva Spoločenstva neexistuje všeobecná povinnosť vnútroštátnych súdov zohľadňovať bez návrhu práva, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Spoločenstva. Podľa ustálenej judikatúry, v prípade neexistencie právnej úpravy Spoločenstva pre príslušnú oblasť je vecou vnútroštátneho právneho poriadku každého členského štátu stanoviť procesné podmienky, ktoré majú zabezpečiť ochranu práv, ktoré jednotlivcom vyplývajú z práva Spoločenstva podľa zásady procesnej autonómie členských štátov pod podmienkou, že takéto pravidlá nie sú menej priaznivé ako pravidlá upravujúce obdobné situácie vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie), a že nespôsobujú faktickú nemožnosť alebo nadmerné sťaženie výkonu práv priznaných právnym poriadkom Spoločenstva (zásada efektivity). [53] Každý prípad, keď sa nastoľuje otázka, či vnútroštátne procesné ustanovenie vedie k nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu výkonu práv jednotlivcov priznaných právnym poriadkom Spoločenstva, sa musí skúmať s prihliadnutím na postavenie tohto ustanovenia v celom konaní, jeho priebehu a jeho osobitostiach na rôznych vnútroštátnych súdoch. [54]

60. Z judikatúry tiež vyplýva, že zásada efektivity neukladá vnútroštátnym súdom povinnosť preskúmať bez návrhu dôvod založený na ustanovení Spoločenstva, nezávisle od jeho dôležitosti pre právny poriadok Spoločenstva, pokiaľ mali účastníci konania

53 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Peterbroeck, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 12; van Schijndel, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 17; zo 16. mája 2000, Preston a i., C-78/98, Zb. s. I-3201, bod 31; z 9. decembra 2003, Komisia/Taliansko, C-129/00, Zb. s. I-14637, bod 25; van der Weerd, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 28, a Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 24.

54 — Pozri rozsudky Peterbroeck, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 14; van Schijndel, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 19, a van der Weerd, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 33.

skutočnú možnosť nastoliť na vnútroštátnom súde dôvod založený na práve Spoločenstva. [55] Toto spočíva na zásade, že procesná iniciatíva prináleží účastníkom konania, a v dôsledku toho môže súd konať bez návrhu iba vo výnimočných prípadoch vo verejnom záujme. [56]

61. Súdny dvor však vo svojej judikatúre stanovil výnimku z tohto všeobecného pravidla pre niektoré smernice z oblasti ochrany spotrebiteľa — najskôr pre smernicu 93/13, neskôr tiež pre smernicu 87/102 — a povolil, aby na účely ochrany spotrebiteľa a realizácie cieľov týchto smerníc vnútroštátny súd preskúmal niektoré dôvody aj bez návrhu. [57]

62. Najskôr teda uvediem obsah judikatúry týkajúcej sa smerníc 93/13 a 87/102 a potom posúdim, či možno túto judikatúru analogicky uplatniť na smernicu 85/577.

4. Výnimka zo všeobecného pravidla: judikatúra týkajúca sa smernice 93/13 a smernice 87/102

a) Judikatúra týkajúca sa smernice 93/13

63. Pokiaľ ide o smernicu 93/13, relevantnými vecami sú Océano Grupo [58], Cofidis [59] a Mostaza Claro [60].

64. Vo veci Océano Grupo Súdny dvor zdôraznil, že systém ochrany zavedený smernicou 93/13 vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah. [61] Uviedol, že cieľ sledovaný článkom 6 smernice 93/13 — ktorý ukladá členským štátom

55 — Pozri rozsudok van der Weerd, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 41; pozri v tomto zmysle tiež rozsudok van Schijndel, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 22. Pozri doktrínu, napríklad LENAERTS, K., ARTS, D., MASELIS, I.: *Procedural Law of the European Union*. 2. vydanie, Sweet & Maxwell, London 2006, a. 104, bod 3-035; SIMON, D.: Modalités du relevé d'office. In: *Europe — Revue mensuelle LexisNexis JurisClasseur*, august — september 2007, s. 12; JANS, J. H., MARSEILLE, A. T.: Joined Cases C-222–225/05, Van der Weerd and others v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 7 June 2007, [2007] ECR I-4233. In: *Common Market Law Review*, č. 3/2008, s. 858 — 859.

56 — Pozri rozsudky van Schijndel, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 21, a van der Weerd, už citovaný v poznámke pod čiarou 18, bod 35.

57 — Treba dodať, že Súdny dvor povolil výnimku z tohto pravidla aj v iných prípadoch, ako napríklad v rozsudku Peterbroeck, už citovanom v poznámke pod čiarou 10, v ktorom rozhodol, že uplatnenie procesných ustanovení, ktoré bránia vnútroštátnemu súdu preskúmať bez návrhu súlad ustanovenia vnútroštátneho práva s ustanovením práva Spoločenstva, pokiaľ sa preskúmania účastník konania nedomáhal v stanovenej lehote, je v rozpore s právom Spoločenstva. To isté platí pre uplatnenie ustanovení z oblasti práva hospodárskej súťaže Spoločenstva; pozri rozsudky z 1. júna 1999, Eco Swiss, C-126/97, Zb. s. I-3055, bod 40, a z 13. júla 2006, Manfredi a i., C-295/04 až C-298/04, Zb. s. I-6619, bod 31.

58 — Pozri rozsudok Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13.

59 — Pozri rozsudok Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14.

60 — Pozri rozsudok Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15.

61 — Pozri rozsudok Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 25.

stanoviť, že nekalé podmienky nezaväzujú spotrebiteľa — by sa nemohol dosiahnuť, ak by spotrebiteľ sám musel uplatniť nekalú povahu týchto podmienok. [62] Zdôraznil, že existuje riziko, že spotrebiteľ, najmä z dôvodu nevedomosti, neuplatní nekalú povahu podmienok a že účinná ochrana spotrebiteľa sa teda môže dosiahnuť iba vtedy, ak sa vnútroštátnemu súdu prizná oprávnenie posúdiť tieto podmienky aj bez návrhu. [63]

65. Súdny dvor tiež vo veci Océano Grupo potvrdil, že právomoc súdu posúdiť bez návrhu nekalú povahu podmienok je vhodným prostriedkom na dosiahnutie výsledku stanoveného článkom 6 smernice, ktorý predchádza tomu, aby bol užívateľ viazaný nekalými podmienkami, a prispieva k realizácii cieľa stanoveného v jej článku 7, [64] pretože takéto preskúmanie môže mať odradzujúci účinok prispievajúci k ukončeniu používania nekalých podmienok v zmluvách uzavretých so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov. [65]

66. Súdny dvor teda vo veci Océano Grupo rozhodol, že ochrana, ktorú zaisťuje smernica 93/13 spotrebiteľovi, tiež znamená, že *vnútroštátny súd môže posúdiť aj bez návrhu nekalú povahu zmluvných podmienok.* [66]

67. Podobne aj vo veci Cofidis Súdny dvor zdôraznil, že právomoc súdu preskúmať bez návrhu nekalú povahu zmluvných podmienok je nevyhnutná na zabezpečenie účinnej ochrany spotrebiteľa, najmä s ohľadom na nezanedbateľné riziko, že spotrebiteľ nepozná svoje práva alebo má ťažkosti s ich uplatnením. [67] V tejto veci teda rozhodol, že smernica 93/13 bráni vnútroštátnemu ustanoveniu, podľa ktorého — v rámci konania, ktoré začal predajca alebo dodávateľ proti spotrebiteľovi na základe medzi nimi uzatvorenej zmluvy — po uplynutí stanovenej lehoty už vnútroštátny súd nemôže bez návrhu alebo na návrh spotrebiteľa poukázať na nekalú povahu zmluvných podmienok. [68]

68. Súdny dvor opäť potvrdil zásadu citovanú vo veci Mostaza Claro, v ktorej rozhodol, že smernica 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby vnútroštátny súd, na ktorý je podaná žaloba o zrušenie rozhodcovského rozhodnutia, posúdil neplatnosť rozhodcovskej zmluvy a zrušil toto rozhodnutie

62 — Tamže, bod 26.

63 — Tamže, bod 26. Súdny dvor to následne potvrdil v rozsudkoch Cofidis, už citovanom v poznámke pod čiarou 14, bod 33, a Mostaza Claro, už citovanom v poznámke pod čiarou 15, bod 28.

64 — Článok 7 ods. 1 smernice 93/13 uvádza, že členské štáty zabezpečia, aby „existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov“, zatiaľ čo podľa článku 7 ods. 2 tieto prostriedky „zahrňujú ustanovenia, podľa ktorých osoby alebo organizácie s oprávneným záujmom podľa príslušného vnútroštátneho práva na ochranu spotrebiteľov, môžu požiadať súdy alebo príslušné správne orgány o rozhodnutie, či sú zmluvné podmienky… nekalé…“. Cieľom článku 7 je teda umožniť ochranu spotrebiteľa aj prostredníctvom zásahu osôb, ktoré nie sú stranami zmluvy.

65 — Pozri rozsudok Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 28. Súdny dvor to neskôr potvrdil v rozsudkoch Cofidis, už citovanom v poznámke pod čiarou 14, bod 32, a Mostaza Claro, už citovanom v poznámke pod čiarou 15, bod 27.

66 — Pozri rozsudok Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, prvý bod výroku.

67 — Pozri rozsudok Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 33.

68 — Pozri rozsudok Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 38 a výrok.

z dôvodu, že uvedená zmluva obsahuje nekalú podmienku, hoci spotrebiteľ sa dovolával tejto neplatnosti nie v rámci rozhodcovského konania, ale výlučne v rámci žaloby o zrušenie. [69]

b) Judikatúra týkajúca sa smernice 87/102

69. Ako zdôrazňuje Komisia, Súdny dvor už uplatnil judikatúru vo veciach Océano Grupo, Cofidis a Mostaza Claro na smernicu z oblasti ochrany spotrebiteľa, konkrétne smernicu 87/102. Vo veci Rampion [70] Súdny dvor rozhodol, že smernica 87/102 sa má vykladať v tom zmysle, že *vnútroštátnemu súdu umožňuje bez návrhu uplatniť ustanovenia preberajúce do vnútroštátneho práva jej článok 11 ods. 2.* [71] Tento článok smernice 87/102 stanovuje, že spotrebiteľ môže za určitých vymedzených podmienok [72] uplatniť svoje právo voči poskytovateľovi úveru a že členské štáty stanovia, do akej miery a za akých podmienok môže byť toto právo uplatnené.

70. Súdny dvor vo svojej argumentácii vo veci Rampion potvrdil, že smernica 87/102 má dvojaký cieľ: po prvé, vytvorenie spoločného trhu v oblasti spotrebiteľského úveru a po druhé, ochrana spotrebiteľov vstupujúcich do týchto úverov. [73] Cieľom jej článku 11 ods. 2 je priznať spotrebiteľovi voči poskytovateľovi úveru práva, ktoré idú nad rámec jeho bežných zmluvných práv voči poskytovateľovi úveru a dodávateľovi tovarov alebo služieb. [74] Súdny dvor usúdil, že takýto cieľ nie je možné účinne dosiahnuť, ak by mal spotrebiteľ sám uplatňovať svoje práva voči poskytovateľovi úveru, a to najmä z dôvodu existencie rizika, že spotrebiteľ nepozná svoje práva alebo má ťažkosti s ich uplatnením. [75]

5. Uplatnenie judikatúry týkajúcej sa smerníc 93/13 a 87/102 na prejednávanú vec

71. Podľa môjho názoru môže byť citovaná judikatúra uplatnená na prejednávanú vec, ale je dôležité, aby jej uplatnenie bolo primerané a nebolo v rozpore s cieľmi a osobitnými ustanoveniami smernice 85/577.

69 — Pozri rozsudok Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 39 a výrok.

70 — Pozri rozsudok Rampion, už citovaný v poznámke pod čiarou 22.

71 — Tamže, bod 69 a výrok.

72 — V článku 11 ods. 2 smernice 87/102 sa uvádzajú tieto podmienky: „Kde: a) s cieľom nakúpiť tovar alebo získať služby spotrebiteľ vstúpi do úverovej zmluvy s inou osobou, než je ich dodávateľ a b) poskytovateľ úveru a dodávateľ tovaru alebo služieb majú vopred existujúcu zmluvu, na základe ktorej je úver uvoľnený zo strany poskytovateľa úveru výlučne spotrebiteľovi tohto dodávateľa pre získanie tovaru a služieb od tohto dodávateľa a c) spotrebiteľ s ohľadom na písm. a) získa svoj úver v zhode s touto vopred existujúcou zmluvou a d) tovar a služby pokryté úverovou zmluvou nie sú dodané alebo sú dodané iba čiastočne, či nie sú v zhode s kontraktom na ich dodávku a e) spotrebiteľ vykonal nápravné opatrenia voči dodávateľovi, ale nebol zaplatený, na čo bol oprávnený, spotrebiteľ má právo vykonať nápravné opatrenia voči poskytovateľovi úveru. Členské štáty stanovia do akej miery a za akých podmienok sú tieto nápravné opatrenia uplatniteľné.“

73 — Pozri rozsudok Rampion, už citovaný v poznámke pod čiarou 22, bod 59.

74 — Tamže, bod 64.

75 — Tamže, bod 65.

72. Predovšetkým je nesporné, že *ratio* tejto judikatúry a dôvody rozhodnutí Súdneho dvora v dotknutých veciach sa môžu na prejednávanú vec uplatniť. Rozhodnutia vo veciach Océano Grupo, Cofidis, Mostaza Claro a Rampion vychádzajú zo skutočnosti, že spotrebiteľ sa nachádza v porovnaní s predajcom v nevýhodnejšom postavení [76] a zo skutočnosti, že existuje riziko, že spotrebiteľ nepozná svoje práva alebo má ťažkosti s ich uplatnením. [77] Systém, ktorý zavádza smernica 85/577, je tiež založený na skutočnosti, že spotrebiteľ je slabšou zmluvnou stranou, a že mu teda treba zabezpečiť osobitnú ochranu, čo veľmi jasne vyplýva z požiadavky, že musí byť písomne informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy — predpokladá sa teda, že spotrebiteľ toto právo nepozná, ak o ňom nebol informovaný — a z požiadavky, že členské štáty stanovia vhodné opatrenia na ochranu spotrebiteľa, ak táto informácia nebola poskytnutá. [78] Vysoká úroveň ochrany spotrebiteľa je teda cieľ spoločný tak pre smernicu 93/13 alebo smernicu 87/102, ako aj pre smernicu 85/577. [79] Všetky vychádzajú z predpokladu, že existuje riziko, že spotrebiteľ nepozná svoje práva. Tento rozdiel v postavení spotrebiteľa a predajcu alebo dodávateľa môže byť kompenzovaný iba pozitívnym zásahom, vonkajším vo vzťahu k samotným účastníkom zmluvy. [80]

73. Pri uplatnení tejto judikatúry je okrem iného potrebné jasne rozlišovať medzi tým, čo vnútroštátny súd určí bez návrhu, a tým, čo je dôsledkom takého určenia. Podstatou judikatúry týkajúcej sa smernice 93/13 je, že vnútroštátny súd skonštatuje bez návrhu nekalú povahu zmluvných podmienok a nie možnosť určiť, že takéto zmluvné podmienky spotrebiteľa nezaväzujú; táto skutočnosť je iba dôsledkom určenia, že ide o nekalé podmienky. [81] Aj v súvislosti so smernicou 87/102 vnútroštátny súd uplatňuje bez návrhu ustanovenia preberajúce článok 11 ods. 2

76 — Nevýhodnejšie postavenie spotrebiteľa v porovnaní s predajcom je zdôraznené napríklad v rozsudkoch Océano Grupo, už citovanom v poznámke pod čiarou 13, bod 25, a Mostaza Claro, už citovanom v poznámke pod čiarou 15, bod 26.

77 — Pozri rozsudky Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 26; Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 33; Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 28, a Rampion, už citovaný v poznámke pod čiarou 22, bod 65.

78 — Súdny dvor zdôraznil, že hlavným cieľom smernice 85/577 je ochrana spotrebiteľa proti riziku vyplývajúcemu z okolností pri uzatváraní zmluvy mimo prevádzkových priestorov a že táto ochrana je zabezpečená zavedením práva odstúpiť od zmluvy; pozri rozsudok Heiniger, už citovaný v poznámke pod čiarou 17, bod 38; pozri tiež rozsudky z 25. októbra 2005, Schulte, C-350/03, Zb. s. I-9215, bod 66, a Hamilton, už citovaný v poznámke pod čiarou 23, bod 32.

79 — Treba dodať, že požiadavka vysokej úrovne ochrany spotrebiteľov je tiež obsiahnutá v článku 38 Charty, ktorý uvádza (c. d.), že politiky Únie zabezpečia vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa.

80 — Pozri analogicky rozsudky Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 27, a Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 26.

81 — Treba poznamenať, že následok zahrnutia nekalých podmienok do zmluvy podľa smernice 93/13 sa odlišuje od následku neinformovania spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy podľa smernice 85/577. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 výslovne od členských štátov vyžaduje, by stanovili, že „nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa… *neboli záväzné pre spotrebiteľa…*“ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka). Článok 4 tretí odsek smernice 85/577 iba uvádza, že „členské štáty povinne zaistia, aby ich národné zákonodarstvo [vnútroštátna právna úprava — *neoficiálny preklad*] stanovovalo opatrenia vhodnej ochrany spotrebiteľa v prípadoch, v ktorých sa informácie uvádzané v tomto článku neposkytujú [*stanovovala vhodné opatrenia* na ochranu spotrebiteľa, ak nebola poskytnutá informácia uvedená v tomto článku — *neoficiálny preklad*]“ (kurzívou zvýraznila generálna advokátka). Rozdiel v následkoch spočíva tiež v skutočnosti, že v prípade smernice 93/13 je následok nekalých podmienok stanovený právom Spoločenstva, zatiaľ čo následky neinformovania spotrebiteľa o práve odstúpiť od zmluvy sú stanovené vo vnútroštátnom práve.

smernice do vnútroštátneho práva; následky sú stanovené vo vnútroštátnych predpisoch a môžu sa v jednotlivých členských štátoch odlišovať. Analogicky, pokiaľ ide o rozlišovanie medzi určením bez návrhu a následkom takéhoto určenia, možno považovať za primerané, aby v rámci smernice 85/577 vnútroštátny súd určil bez návrhu, *či bol spotrebiteľ informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy*.

74. Samozrejme, okamžite sa nastoľuje otázka následkov takého určenia. Vnútroštátny súd sa domnieva, že v tomto prípade je vhodným opatrením na ochranu spotrebiteľa absolútna neplatnosť zmluvy, ktorá je prísnejším opatrením ako relatívna neplatnosť stanovená španielskym právom. Otázkou však je to, či absolútna neplatnosť ako následok neinformovania spotrebiteľa je opatrením, ktoré zodpovedá cieľu smernice 85/577; treba teda posúdiť, či — ako v prípade relatívnej neplatnosti — je absolútna neplatnosť zmluvy, ktorú vnútroštátny súd určuje bez návrhu, vhodným opatrením na účely ochrany spotrebiteľa v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice.

75. Pokiaľ ide o vhodnú povahu absolútnej neplatnosti, najskôr vysvetlím súbežnosť medzi právom spotrebiteľa odstúpiť od zmluvy a jeho právom rozhodnúť o platnosti zmluvy uzatvorenej bez tejto informácie. Treba zohľadniť skutočnosť, že existencia práva odstúpiť od zmluvy uzatvorenej mimo prevádzkových priestorov závisí od vôle spotrebiteľa. Podľa článku 5 ods. 1 smernice 85/577: „Spotrebiteľ *má právo* [82] vypovedať vplyvy svojho konania [zrušiť účinky svojho záväzku — *neoficiálny preklad*]…“. Podstatou tohto ustanovenia teda je, že spotrebiteľ sa sám rozhodne, či od zmluvy odstúpi alebo nie. Z článku 5 ods. 2 smernice 85/577 však vyplýva, že spotrebiteľ je oslobodený od všetkých záväzkov zrušenej zmluvy iba vtedy, ak odstúpenie od zmluvy oznámil druhej zmluvnej strane. Ak teda zmluva nemá spotrebiteľa zaväzovať, je potrebné, aby prijal rozhodnutie a aby odstúpenie od zmluvy oznámil.

76. Tak ako spotrebiteľ musí mať možnosť vykonať svoje právo odstúpiť od zmluvy, musí mať tiež možnosť sám sa rozhodnúť, či zachová platnosť zmluvy uzatvorenej bez tejto informácie alebo nie. Je totiž možné, že bude chcieť zachovať platnosť zmluvy, hoci nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy. Ak by sa určila neplatnosť zmluvy, spotrebiteľ v prejednávanom prípade by podľa

82 — Kurzívou zvýraznila generálna advokátka. Pozri tiež iné jazykové verzie tohto ustanovenia: anglická verzia („the consumer shall have the right“), nemecká verzia („der Verbraucher besitzt das Recht“), talianska verzia („il consumatore ha il diritto“), španielska verzia („el consumidor tendrá el derecho“).

španielskeho práva a na základe zásady *quod nullum est, nullum producit effectum* [83] musel v zásade vrátiť získaný tovar a dostať naspäť už zaplatenú kúpnu cenu. [84] To by prípadne nemuselo byť v prospech spotrebiteľa; neplatnosť takejto zmluvy sa naopak môže ukázať úplne v jeho neprospech. [85] Ako hovorí latinské príslovie, *summum ius summa iniuria*, spotrebiteľa môžeme aj poškodiť tým, že ho chceme príliš chrániť.

77. Okrem toho je dôležité zdôrazniť, že pripustením absolútnej neplatnosti by sa išlo nad rámec toho, či dovoľuje judikatúra týkajúca sa smernice 93/13. Článok 6 ods. 1 smernice 93/13 totiž umožňuje, aby „zmluva bola… naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok“. Vnútroštátny súd podľa smernice 93/13 teda iba určí bez návrhu, či sú jednotlivé podmienky nekalé; zmluva zostáva platná, ak môže existovať bez nekalých podmienok. V prejednávanej veci chce však vnútroštátny súd určiť neplantať celej zmluvy, čo by malo pre zmluvu závažnejšie následky ako následky na základe smernice 93/13.

78. Domnievam sa preto, že absolútna neplatnosť zmluvy, ktorú by vnútroštátny súd určil bez návrhu, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, nie je vhodným opatrením na účely ochrany spotrebiteľa v zmysle článku 4 tretieho odseku smernice 85/577.

79. Na stanovenie následku toho, že vnútroštátny súd určil, že spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, je

83 — Táto zásada znamená, že neplatná zmluva nevyvoláva právne účinky; v španielskom práve to vysvetľuje napríklad DÍEZ-PICAZO, L., GULLÓN, A.: *Sistema de derecho civil*, *Vol. II*. 7. vydanie, Tecnos, Madrid 1995, s. 109. Vzhľadom na porovnávacie právo treba poznamenať, že uvedená zásada je uznaná aj v iných právnych poriadkoch členských štátov; pozri napríklad vo francúzskom práve FLOUR, J. a i.: c. d., s. 297, bod 361; v slovinskom práve POLAJNAR PAVČNIK, A.: c. d., komentár k článku 86, s. 507.

84 — Pozri článok 1.303 španielskeho Código civil. Pokiaľ ide o povinnosť vrátiť výrobky získané na základe neplatnej zmluvy, pozri v španielskej doktríne DÍEZ-PICAZO, L., GULLÓN, A.: c. d., s. 111. V iných právnych poriadkoch členských štátov je právna úprava rovnaká; pozri napríklad v nemeckom práve LARENZ, K., WOLF, M.: c. d., s. 797, bod 8, ktorí tvrdia, že v prípade neplatnej zmluvy sa treba vrátiť k situácii, ktorá by existovala, ak by výkon platnej zmluvy nikdy nenastal; vo francúzskom práve pozri FLOUR, J. a i.: c. d., s. 298, bod 362; v slovinskom práve pozri POLAJNAR PAVČNIK, A.: c. d., komentár k článku 87, s. 513 a nasl.

85 — Ako príklad možno uviesť situáciu, kedy si spotrebiteľ v rámci podomového predaja kúpi encyklopédiu v predpredaji a za nižšiu cenu pre prvých kupujúcich. Spotrebiteľ zaplatí kúpnu cenu, ale predajca tovar nedodá v stanovenej lehote; spotrebiteľ teda podá proti predajcovi žalobu. Súd stanoví, že spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy a určí neplatnosť zmluvy. Predajca vráti spotrebiteľovi kúpnu cenu, ale keďže si chce spotrebiteľ encyklopédiu v každom prípade kúpiť, znovu si ju objedná, avšak za vyššiu cenu, pretože si ju už nemôže kúpiť za predpredajnú cenu.

teda potrebné nájsť prostredníctvom teleologického výkladu alternatívu, ktorá lepšie zodpovedá cieľu smernice 85/577.

80. Podľa môjho názoru sa cieľ sledovaný smernicou 85/577 najlepšie dosiahne vtedy, ak vnútroštátny súd, ak určí bez návrhu, že spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť, *poučí spotrebiteľa o právach, ktoré mu v tomto prípade priznáva vnútroštátne právo*. Na jednej strane sa tak zaistí vhodná ochrana spotrebiteľa a na druhej strane sa spotrebiteľovi umožní, aby sa sám rozhodol v súlade so zásadou autonómie vôle, [86] či zachová zmluvu v platnosti, ak o svojom práve odstúpiť od nej nebol informovaný.

81. Okrem toho riešenie, podľa ktorého vnútroštátny súd poučí spotrebiteľa o jeho právach podľa vnútroštátneho práva, umožňuje dodržať právo členských štátov vyplývajúce z článku 4 tretieho odseku smernice 85/577, a to stanoviť vlastné vhodné opatrenia, ak spotrebiteľ nebo informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy. Ak by sa vnútroštátnemu súdu umožnilo určiť bez návrhu neplatnosť zmluvy uzatvorenej za absencie takejto informácie, odňala by sa členským štátom možnosť voľnej úvahy, ktorú im smernica priznáva s ohľadom na následky na tieto zmluvy. Analýza porovnávacieho práva totiž ukazuje, že členské štáty si v skutočnosti pri preberaní článku 4 tretieho odseku smernice 85/577 zvolili veľmi odlišné opatrenia pre prípady, kedy spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy. V podstate je možné členské štáty rozdeliť do dvoch skupín; ako príklad nižšie uvediem prípad niekoľkých členských štátov — bez prejudikovania, či správne prebrali ustanovenia smernice 85/577 do ich vnútroštátneho práva.

82. V prvej skupine sa nachádzajú členské štáty, ktorých vnútroštátne právo stanovuje ako následok neinformovania spotrebiteľa

86 — Pozri napríklad BASEDOW, J.: Die Europäische Union zwischen Marktfreiheit und Überregulierung — Das Schicksal der Vertragsfreiheit. In: *Bitburger Gespräche Jahrbuch 2008/I*, Beck, München 2009, s. 86, ktorý zdôrazňuje, že zmluvná voľnosť je najvýznamnejším prejavom autonómie vôle. Pokiaľ ide o autonómiu vôle, pre porovnanie pozri v nemeckej doktríne LARENZ, K. WOLF, M.: *Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts*. 9. vydanie, Beck, München 2004, s. 2, bod 2; v rakúskej doktríne KOZIOL, H., WELSER, R.: *Grundriss des bürgerlichen Rechts, Band I: Allgemeiner Teil — Sachenrecht — Familienrecht*. 11. vydanie Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2000, s. 84; v španielskej doktríne DÍEZ-PICAZO, L. GULLÓN, A.: *Sistema de derecho Civil. Vol. I*, 10. vydanie, Technos, Madrid 2002, s. 369 a nasl., 375; vo francúzskej doktríne AUBERT, J.L., SAVAUX, E.: *Les obligations. 1. Acte juridique*. 12. vydanie, Sirey, Paris 2006, s. 72, bod 99 a nasl.

buď neplatnosť takej zmluvy (napríklad Belgicko [87], Luxembursko [88], Holandsko [89] a Španielsko [90]), alebo to, že zmluva spotrebiteľa nezaväzuje (napríklad Fínsko [91]), alebo že nie možné domáhať sa jej výkonu (napríklad Írsko [92] a Spojené kráľovstvo [93]). Druhá skupina zahŕňa štáty, v ktorých neinformovanie spotrebiteľa predlžuje [94] lehotu na odstúpenie od zmluvy (napríklad Rakúsko [95], Česká republika [96], Taliansko [97], Nemecko [98] a Slovinsko [99]). Treba tiež spomenúť, že niektoré štáty stanovujú okrem hmotnoprávneho následku, akým je neplatnosť zmluvy alebo predĺženie lehoty na odstúpenie, aj peňažnú sankciu (napríklad Belgicko [100] a Taliansko [101]). Ďalej treba uviesť, že *de lege ferenda* bude táto otázka prípadne zjednotená

87 — Pozri článok 88 ods. 3 belgického zákona Loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, ktorý stanovuje, že neinformovanie spotrebiteľa spôsobuje neplatnosť zmluvy. Treba poznamenať, že zákon presne nestanovuje, či ide o relatívnu alebo absolútnu neplatnosť a neexistuje jednotné stanovisko belgických súdov; pozri napríklad rozsudok Hof van Beroep te Antwerpen z 31. októbra 2005 (Rechtskundig Weekblad 2007-08, č. 22, 26.1.2008), v ktorom súd rozhodol, že ide o absolútnu neplatnosť, a rozsudok Hof van Beroep te Gent z 21. februára 2007 (Jaarboek Handelspraktijken & Mededinging 2007, s. 369), v ktorom súd rozhodol, že ide o relatívnu neplatnosť.

88 — Pozri článok 10 ods. 4 luxemburského zákona Loi du 16 juillet 1987 concernant le colportage, la vente ambulante, l'étalage de marchandises et la sollicitation de commandes, ktorý stanovuje, že ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, zmluva je neplatná a spotrebiteľ sa môže tejto neplatnosti dovolávať.

89 — Pozri článok 24 ods. 1 holandského zákona Colportagewet, ktorý stanovuje, že neinformovanie spotrebiteľa spôsobuje neplatnosť zmluvy. Z hľadiska všeobecného rozlišovania medzi „neplatnosťou“ a „zrušiteľnosťou“ v holandskom práve ide v tomto prípade o neplatnosť, ktorú súdy určia bez návrhu, pozri HARTKAMP, A. S.: *Verbintenissenrecht*. 2. časť, 12. vydanie, Kluwer, Deventer 2005, s. 484, bod 459.

90 — Ako bolo uvedené v bode 13 týchto návrhov, z článku 4 španielskeho zákona *Ley 26/1991, de 21 de noviembre, sobre contratos celebrados fuera de los establecimientos mercantiles* vyplýva, že ak bola zmluva uzavretá alebo ponuka predložená bez toho, aby bol spotrebiteľ informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, môže navrhnúť, aby sa určilo, že zmluva je neplatná.

91 — Pozri hlavu 6 § 20 fínskeho Kuluttajansuojalaki 38/1978, podľa ktorého spotrebiteľ nie je zmluvou viazaný, ale ktorý stanovuje, že spotrebiteľ sa musí neplatnosti domáhať.

92 — Pozri článok 4 ods. 1 písm. b) írskeho nariadenia European Communities (Cancellation of Contracts negotiated away from business premises) Regulations, 1989, podľa ktorého od spotrebiteľa nemožno žiadať výkon zmluvy („the contract shall not be enforceable“), ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy.

93 — Pozri článok 7 ods. 6 nariadenia Spojeného kráľovstva The Cancellation of Contracts made in a Consumer's Home or Place of Work etc. Regulations 2008, podľa ktorého od spotrebiteľa nemožno žiadať výkon zmluvy („the contract shall not be enforceable“), ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy.

94 — Pri tejto príležitosti nebudem analyzovať, či sú predpisy týchto členských štátov, ktoré časovo obmedzujú takto predĺžené lehoty, v súlade s rozsudkom Súdneho dvora vo veci Heininger, už citovanej v poznámke pod čiarou 17.

95 — Pozri § 3 ods. 1 rakúskeho Konsumentenschutzgesetz, podľa ktorého začína lehota na odstúpenie od zmluvy plynúť od okamihu, kedy bol spotrebiteľ informovaný o svojom práve odstúpiť.

96 — Pozri článok 57 ods. 3 českého zákona Občanského zákonníka — Zákon č. 40/1964, podľa ktorého môže spotrebiteľ odstúpiť od zmluvy v lehote jedného roku od jej uzatvorenia, ak nebol informovaný o svojom práve odstúpiť.

97 — Pozri článok 65 ods. 3 talianskeho Codice del consume, podľa ktorého sa lehota na odstúpenie od zmluvy — ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť — predlžuje o 60 dní, ktoré začínajú plynúť pri zmluvách o predaji tovaru odo dňa, kedy spotrebiteľ obdržal tovar, a pri zmluvách o poskytovaní služieb odo dňa uzatvorenia zmluvy.

98 — Pozri § 355 ods. 3 nemeckého Bürgerliches Gesetzbuch (BGB), podľa ktorého právo spotrebiteľa odstúpiť od zmluvy nezanikne, ak nebol riadne o tomto práve informovaný.

99 — Pozri článok 43d ods. 4 slovinského Zakon o varstvu potrošnikov, podľa ktorého je lehota na odstúpenie od zmluvy tri mesiace, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť. Článok 43d upravuje odstúpenie od zmluvy pri zmluvách uzatváraných na diaľku, ale na zmluvy uzatvárané mimo prevádzkových priestorov sa uplatňuje v tomto zmysle článok 46c ods. 4 tohto zákona.

100 — Peňažná sankcia za absenciu takejto informácie je upravená v článku 102 bode 7 belgického Loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

101 — Peňažná sankcia je stanovená v článku 62 talianskeho Codice del consumo.

smernicou o právach spotrebiteľov, ktorá je v súčasnosti vo fáze návrhu [102] a ktorá stanovuje, že — ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy — lehota na odstúpenie uplynie tri mesiace odo dňa, keď obchodník v plnej miere splnil svoje ostatné zmluvné záväzky. [103]

83. Treba ešte posúdiť, či ustanovenia smernice 85/577 patria k ustanoveniam verejného poriadku. Vo veci Mostaza Claro [104] Súdny dvor implicitne definoval ustanovenia smernice 93/13 [105] ako ustanovenia patriace k ustanoveniam verejného poriadku tým, že v tejto súvislosti najmä uviedol, že článok 6 ods. 1 tejto smernice je kogentné ustanovenie. Pokiaľ ide o smernicu 85/577, možno tiež tvrdiť, že článok 4 ukladajúci predajcovi povinnosť písomne spotrebiteľa informovať o jeho práve odstúpiť od zmluvy, je kogentným ustanovením, ktoré vzhľadom na nerovné postavenie jednej zo zmluvných strán smeruje k zmene formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, na skutočnú rovnováhu medzi zmluvnými stranami. Ako to Súdny dvor už zdôraznil v spojení so smernicou 93/13 vo veci Mostaza Claro, aj v súvislosti so smernicou 85/577 možno skonštatovať, že táto smernica, ktorá smeruje k posilneniu ochrany spotrebiteľa v súlade s článkom 3 ods. 1 písm. t) ES predstavuje opatrenie nevyhnutné na splnenie poslania zvereného Spoločenstvu a, najmä, na zvýšenie životnej úrovne a kvality života v Spoločenstve. [106]

84. Aj keby sa Súdny dvor rozhodol neprijať argumentáciu uvedenú v predchádzajúcom bode a týkajúcu sa verejného poriadku, chcela by som napriek tomu poznamenať, že vo veciach Océano Grupo a Cofidis sa Súdny dvor na účely odôvodnenia konania vnútroštátnych súdov bez návrhu neodvolal na verejný poriadok, ale iba na účinnú ochranu spotrebiteľa, ktorú, vzhľadom na riziko, že spotrebiteľ nepozná svoje práva, je možné dosiahnuť iba vtedy, ak vnútroštátne súdy budú konať bez návrhu. [107] Je nesporné, že v prejednávanej veci tiež treba zabezpečiť účinnú ochranu spotrebiteľa, preto by táto

102 — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o právach spotrebiteľov [KOM(2008) 614 v konečnom znení]. Smernica o právach spotrebiteľov nahradí smernicu 85/577, smernicu 93/13, smernicu 97/7/ES Európskeho parlamentu a Rady z 20. mája 1997 o ochrane spotrebiteľa vzhľadom na zmluvy na diaľku (Ú. v. ES L 144, s. 19; Mim. vyd. 15/003, s. 319) a smernicu 1999/44/ES Európskeho parlamentu a Rady z 25. mája 1999 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar (Ú. v. ES, L 171, s. 12; Mim. vyd. 15/004, s. 223). Pozri článok 47 návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o právach spotrebiteľov [KOM(2008) 614 v konečnom znení] a dôvodovú správu k tomuto návrhu, s. 3.

103 — Pozri článok 13 návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o právach spotrebiteľov [KOM(2008) 614 v konečnom znení].

104 — Pozri rozsudok Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, body 35 až 38.

105 — Pozri tiež v tomto zmysle JORDANS, R.: Anmerkung zu EuGH Rs. C-168/05 - Elisa Maria Mostaza Claro gegen Centro Móvil Milenium SL. In: *Zeitschrift für Gemeinschaftsprivatrecht*, č. 1/2007, s. 50; COURBE, P., BRIÈRE, C., DIONISI-PEYRUSSE, A., JAULT-SESEKE, F., LEGROS, C.: Clause compromissoire et réglementation des clauses abusives: CJCE, 26 octobre 2006. In: *Petites affiches*, č. 152/2007, s. 14; POISSONNIER, G., TRICOIT, J.-P.: La CJCE confirme sa volonté de voir le juge national mettre en oeuvre le droit communautaire de la consommation. In: *Petites affiches*, č. 189/2007, s. 15.

106 — Pozri rozsudok Mostaza Claro, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 37.

107 — Pozri rozsudky Océano Grupo, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 26, a Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, bod 33. Tento bod tiež zdôraznil generálny advokát Mengozzi vo svojich návrhoch prednesených 29. marca 2007 vo veci Rampion, C-429/05, Zb. s. I-8017, bod 61.

požiadavka podľa môjho názoru mala stačiť na odôvodnenie konania vnútroštátnych súdov bez návrhu aj v prípade, ak by sa neuplatnil argument verejného poriadku.

85. Riešenie, podľa ktorého vnútroštátny súd, ak určí bez návrhu, že spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, poučí spotrebiteľa o právach, ktoré mu v tomto prípade priznáva vnútroštátne právo, takisto nie je podľa môjho názoru v rozpore s rozsudkom Súdneho dvora vo veci Hamilton [108]. V tejto veci, v ktorej Súdny dvor musel rozhodnúť, či opatrenie, podľa ktorého právo spotrebiteľa na odstúpenie od zmluvy zaniká až po uplynutí jedného mesiaca od úplného poskytnutia zmluvných plnení vyplývajúcich z dlhodobej úverovej zmluvy oboma stranami, možno považovať za vhodné opatrenie na ochranu spotrebiteľa, Súdny dvor zdôraznil, že pojem „vhodné“ v článku 4 treťom odseku smernice 85/577 preukazuje, že uvedené opatrenia nemajú poskytnúť spotrebiteľom absolútnu ochranu [109] a že celková systematika ako aj znenie viacerých ustanovení tejto smernice naznačujú, že ochrana spotrebiteľov podlieha určitým obmedzeniam. [110] Treba však prihliadať na skutočnosť, že tieto obmedzenia sa týkajú osobitných skutkových okolností daného prípadu, v ktorom záväzky obidvoch zmluvných strán boli v celom rozsahu splnené. [111]

86. Vo veci samej však z popisu skutkového stavu v návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že záväzky vyplývajúce zo zmluvy neboli v celom rozsahu splnené. Zakúpený tovar bol spotrebiteľovi dodaný a celková kúpna cena predstavovala 1 909 eur, z ktorých spotrebiteľ uhradil iba 47,48 eura, teda iba malú časť. Predajca začal proti spotrebiteľovi konanie z dôvodu, že spotrebiteľ nesplnil v celom rozsahu svoj zmluvný záväzok. Obmedzenia ochrany spotrebiteľov, ktoré Súdny dvor zaviedol vo veci Hamilton, teda nie sú v prejednávanej veci relevantné, pretože záväzky obidvoch strán vyplývajúce zo zmluvy ešte neboli v celom rozsahu splnené.

108 — Rozsudok Hamilton, už citovaný v poznámke pod čiarou 23.

109 — Tamže, bod 39. Tento bod tiež zdôrazňuje doktrína; pozri napríklad MANKOWSKI, P.: Die gemeinschaftsrechtliche Kontrolle von Erlöschenstatbeständen für verbraucherschützende Widerrufsrechte. In: *Juristenzeitung*, č. 23/2008, s. 1143.

110 — Tamže, bod 40.

111 — Tento bod zdôrazňuje doktrína, napríklad KROLL, K.: Vertragserfüllung als zeitliche Grenze des verbraucherschützenden Widerrufsrechts. In: *Neue Juristische Wochenschrift*, č. 28/2008, s. 2000. Pozri v tomto zmysle tiež EDELMANN, H.: EuGH: Kein grenzenloser Verbraucherschutz. In: *Betriebs-Berater*, č. 19/2008, s. 970; RAYNOUARD, A.: CJCE, 10 avril 2008, C-412/06, Annelore Hamilton c/Volksbank Filder eG. In: *Revue de jurisprudence commerciale*, č. 4/2008, s. 305. Dodávam, že Súdny dvor zdôraznil vo veci Hamilton, že odkaz na pojem „záväzky vyplývajúce zo zmluvy“ v piatom odôvodnení smernice 85/577 preukazuje, že spotrebiteľ môže odstúpiť od tejto zmluvy *kedykoľvek v priebehu jej trvania* (rozsudok Hamilton, už citovaný v poznámke pod čiarou 23, bod 41, kurzívou zvýraznila generálna advokátka) — samozrejme iba ak nebol o svojom práve odstúpiť od zmluvy informovaný. V každom prípade to nepreukazuje obmedzenie ochrany spotrebiteľa, pokiaľ ešte nie sú splnené zmluvné záväzky.

6. Právo alebo povinnosť vnútroštátneho súdu konať bez návrhu?

87. Hoci sa vnútroštátny súd nepýta, či na základe článku 4 smernice 85/577 má povinnosť konať bez návrhu, ak spotrebiteľ nebol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, ale naopak, či ho článok 4 smernice na to oprávňuje, treba objasniť, či v prejednávanej veci ide o právo alebo povinnosť konať bez návrhu. Tento bod je zvlášť dôležitý, pretože v prejednávanej veci Komisia obhajuje stanovisko, že vnútroštátne súdy majú v tomto prípade povinnosť konať bez návrhu, [112] zatiaľ čo rakúska vláda sa domnieva, že vnútroštátne súdy túto povinnosť nemajú. [113]

88. Predovšetkým treba poznamenať, že otázku vnútroštátneho súdu treba posúdiť v kontexte španielskeho práva. Španielske právo totiž v prejednávanom prípade neoprávňuje vnútroštátny súd konať bez návrhu, preto sa vnútroštátny súd pýta, či ho na to oprávňuje právo Spoločenstva. [114] Z takto položenej prejudiciálnej otázky teda vyplýva, že vnútroštátny súd chce v práve Spoločenstva nájsť právny základ pre to, aby mohol konať aj bez návrhu.

89. Pre porovnanie treba tiež zdôrazniť, že vo veci Océano Grupo [115] Súdny dvor v súvislosti so smernicou 93/13 rozhodol, že vnútroštátny súd *môže* bez návrhu posúdiť nekalú povahu zmluvných podmienok. Takisto vo veci Cofidis Súdny dvor hovoril o *možnosti* [116] vnútroštátneho súdu vykonať také posúdenie.

112 — Pozri bod 31 týchto návrhov.

113 — Rakúska vláda konkrétne tvrdí, že článok 4 smernice 85/577 nevyžaduje od členských štátov, aby ich súdy mali povinnosť konať aj bez návrhu. Pozri bod 27 týchto návrhov.

114 — Z tohto hľadiska možno tiež rozumieť otázke vnútroštátneho súdu a odpoveď Súdneho dvora vo veci Océano Grupo, už citovanej v poznámke pod čiarou 13. Pozri v tomto zmysle VAN HUFFEL, M.: La condition procédurale des règles de protection des consommateurs: les enseignements des arrêts Océano, Heininger et Cofidis de la Cour de justice. In: *Revue européenne de droit de la consommation*, č. 2/2003, s. 94.

115 — Uvedené vyplýva z väčšiny jazykových verzií prvého bodu výroku rozsudku Océano Grupo, už citovaného v poznámke pod čiarou 13. Pozri napríklad francúzsku verziu („le juge national *puisse* apprécier d'office"), anglickú verziu („the national court *being able* to determine of its own motion"), nemeckú verziu („das nationale Gericht von Amts wegen prüfen *kann*"), talianska verziu („il giudice nazionale… *possa* valutare d'ufficio"), španielsku verziu („el Juez nacional *pueda* apreciar de oficio"), portugalskú verziu („o juiz nacional *possa* apreciar oficiosamente") a holandskú verziu („dat de nationale rechter… ambtshalve *kan* toetsen").

116 — Pozri rozsudok Cofidis, už citovaný v poznámke pod čiarou 14, body 32, 33 a 35. Niektoré jazykové verzie používajú v týchto bodoch dva odlišné výrazy, napríklad francúzska verzia („faculté" a „pouvoir"), talianska verzia („facoltà" a „potere") a portugalská verzia („faculdade" a „poder"). Iné používajú ten istý výraz, napríklad anglická verzia („power"), nemecká verzia („Befugnis"), španielska verzia („facultad"), holandská verzia („bevoegdheid").

Vo veci Mostaza Claro išiel Súdny dvor ďalej a rozhodol, že vnútroštátny súd musí posúdiť aj bez návrhu nekalú povahu zmluvných podmienok. [117]

90. V prejednávanej veci ide podľa môjho názoru takisto o povinnosť vnútroštátneho súdu konať bez návrhu, pretože je to jediný spôsob na zaistenie účinnej ochrany spotrebiteľa, čo je cieľom smernice 85/577. [118] Ak by takéto posúdenie záviselo od voľnej úvahy vnútroštátnych súdov, nebolo by jasné, na základe akých kritérií by súd v niektorých prípadoch konal aj bez návrhu a v iných prípadoch nekonal. Povinnosť vnútroštátnych súdov konať bez návrhu je dôležitá aj preto, že systematické konanie bez návrhu bude pôsobiť odradzujúco, pretože obchodníka odradí od neinformovania spotrebiteľa o jeho práve odstúpiť od zmluvy. [119]

91. Podľa môjho názoru majú preto vnútroštátne súdy povinnosť, a nielen právo, určiť aj bez návrhu, či spotrebiteľ bol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy, a ak sa tak nestalo, poučiť ho o právach, ktoré mu v tomto prípade priznáva vnútroštátne právo.

C — *Návrh*

92. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy sa domnievam, že na prejudiciálnu otázku treba odpovedať tak, že článok 153 ES v spojení s článkom 3 ES ods. 1 písm. t) ES a článkom 4 tretím odsekom smernice 85/577 sa má vykladať v tom zmysle, že neoprávňuje vnútroštátny súd za daných okolností určiť bez návrhu neplatnosť zmluvy, ak sa spotrebiteľ neplatnosti nedomáhal v priebehu konania na tomto súde; vnútroštátny súd však musí bez návrhu určiť, či spotrebiteľ bol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy a ak sa tak nestalo, poučiť spotrebiteľa o právach, ktoré mu v tomto prípade priznáva vnútroštátne právo.

117 — V tejto súvislosti treba poznamenať, že vo výroku rozsudku Mostaza Claro, už citovaného v poznámke pod čiarou 15, iba niektoré jazykové verzie používajú výslovne imperatív — napríklad anglická verzia („*must* détermine whether the arbitration agreement is void“) alebo slovinská verzia („*mora*… presojati ničnost arbitražnega dogovora“) — iné jazykové verzie používajú vo výroku oznamovací spôsob, napríklad francúzska verzia („apprécie la nullité de la convention d'arbitrage“) alebo nemecká verzia („die Nichtigkeit der Schiedsvereinbarung prüft“). Povinnosť posúdenia aj bez návrhu však jasne vyplýva z bodu 38 rozsudku; pozri niektoré jazykové verzie tohto bodu rozsudku, napríklad francúzsku verziu („*soit tenu* d'apprécier d'office“), anglickú verziu („*being required* to assess of its own motion“), nemeckú verziu („von Amts wegen… prüfen *muss*“), talianskú verziu („*sia tenuto a* valutare d'ufficio“), španielsku verziu („*deba* apreciar de oficio“), portugalskú verziu („*deva* apreciar oficiosamente“), slovinskú verziu („*dolžnost*…, da po uradni dolžnosti presoja“) a holandskú verziu („ambtshalve *dient* te beoordelen“).

118 — Tento bod pre porovnanie v spojení so smernicou 93/13 zdôrazňuje VAN HUFFEL, M.: c. d., s. 97.

119 — Tamže, bod 77.

VII — Návrh

93. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú predložil Audiencia Provincial de Salamanca, takto:

Ustanovenia článku 153 ES v spojení s ustanoveniami článku 3 ods. 1 písm. t) ES a článku 4 tretieho odseku smernice Rady 85/577/EHS z 20. decembra 1985 na ochranu spotrebiteľa pri zmluvách uzatváraných mimo prevádzkových priestorov sa majú vykladať v tom zmysle, že neoprávňujú vnútroštátny súd za daných okolností určiť bez návrhu neplatnosť zmluvy, ak sa spotrebiteľ neplatnosti nedomáhal v priebehu konania na tomto súde; vnútroštátny súd však musí bez návrhu určiť, či spotrebiteľ bol informovaný o svojom práve odstúpiť od zmluvy a ak sa tak nestalo, poučiť spotrebiteľa o právach, ktoré mu v tomto prípade priznáva vnútroštátne právo.